

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Konvalinka

Odnos moških do menstruacije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Konvalinka

Mentorica: izr. prof. dr. Zdenka Šadl

Odnos moških do menstruacije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

*Zahvaljujem se mentorici izr. prof. dr. Zdenki Šadl za odzivnost in
strokovno pomoč pri izdelavi diplomske naloge.*

*Zahvaljujem se tudi Društvu za nenasilno komunikacijo za
sodelovanje v raziskavi.*

Hvala tebi, Klavdija, za potrpežljivost, razumevanje in podporo.

Odnos moških do menstruacije

Literature, skozi katero bolje spoznamo menstruacijo, je veliko, malo pa je znanega o moškem odnosu do nje. Menstruacija je bila med zgodovino stigmatizirana s strani večine družb in kultur. Odnos določene družbe do menstruacije je tudi odraz odnosa do žensk. Pomanjkanje moškega védenja o menstruaciji lahko pomembno vpliva na položaj žensk, zato v diplomskem delu pišem o moški pozornosti menstruaciji, saj njihova participacija v odprtih dialogih pomaga razumeti družbo na globlji ravni. V teoretičnem delu naloge predstavim zakrivanje menstruacije skozi zgodovino in medicinski diskurz, menstruacijo kot socialno stigma, spol in spolne razlike, opredelim moškost in ugotovim, da se le ta skozi čas in prostor spreminja. Sledi empiričen del, kjer s kvalitativno metodo opravim polstrukturirane intervjuje z desetimi moškimi intervjuvanci različne starosti in ugotovim, da so moški lahko v sodobni družbi pripravljeni na odkrito razpravo o menstruaciji, s tem pa predstavljajo pomemben doprinos družbi.

Ključne besede: menstruacija, moški, moškost, stigma.

Men's attitude towards menstruation

There is a lot of literature through which we get to know menstruation better, but little is known about male relationship towards it. Menstruation has been historically stigmatized by most societies and cultures. The relationship of a particular society towards menstruation is also a reflection of the attitude towards women. The lack of men's knowledge about menstruation can significantly affect the position of women, so in my thesis I write about male attention towards menstruation, since their participation in open dialogues helps to understand society at a deeper level. In the theoretical part, I present the masking of menstruation through history and medical discourse, menstruation as a social stigma, gender and gender differences, I define masculinity and get to a conclusion that it changes over time and space. This is followed by an empirical part, whereby using a qualitative method, I conduct semi-structured interviews with ten male interviewers of different ages, and I find that men in a modern society are ready for an open discussion about menstruation, and thus represent an important contribution to the society.

Key words: menstruation, men, masculinity, stigma.

KAZALO

1	UVOD	6
2	ZAKRIVANJE MENSTRUACIJE V TEKU ZGODOVINE IN MEDICINSKI DISKURZ	8
3	MENSTRUACIJA KOT SOCIALNA STIGMA	12
4	SPOL IN SPOLNE RAZLIKE	14
5	HIERARHIJA SPOLOV IN MENSTRUACIJA	16
6	MOŠKOSTI.....	19
6.1	Hegemona moškost	20
6.2	Kriza moškosti.....	21
6.3	Nova moškost	22
7	MOŠKO DOŽIVLJANJE MENSTRUACIJE	24
8	EMPIRIČNI DEL.....	27
8.1	Metodologija raziskovanja	27
8.2	Opis raziskovalnih enot	28
8.3	Rezultati.....	30
8.3.1	<i>Prve seznanitve moških z menstruacijo</i>	30
8.3.2	<i>Moški stik z menstruacijo</i>	31
8.3.3	<i>Moški in spolni odnosi med menstruacijo</i>	34
8.3.4	<i>Moški in kupovanje higienskih pripomočkov.....</i>	36
8.3.5	<i>Moško doživljanje menstruacije</i>	37
9	INTERPRETACIJA	40
10	SKLEP.....	44
11	VIRI.....	46
	PRILOGE	49
	Priloga A: Intervju z Urbanom	49
	Priloga B: Intervju z Alenom.	53
	Priloga C: Intervju z Klemnom.	57
	Priloga D. Intervju z Igorjem.....	61
	Priloga E: Intervju s Sašom	65
	Priloga F: Intervju z Miranom.....	68
	Priloga G: Intervju z Borisom	72
	Priloga H: Intervju z Leonom.....	75
	Priloga I: Intervju s Timom	78
	Priloga J: Intervju z Nejcem	82

1 UVOD

Menstruacija zaznamuje določeno obdobje življenja žensk, toda po drugi strani je menstruacija stigmatizirana v večini kultur in religij (White, 2013, str. 65). Za razliko od moških je menstruacija ena izmed reproduktivnih funkcij žensk, zaradi katere so pojmovane kot bližje naravi; v zahodni kulturi takšno pojmovanje prispeva k razvrednotenju žensk (Roberts in drugi 2002, str. 131). To diplomsko delo raziskuje pogled moških na menstruacijo. Malo vemo o znanju, ki ga imajo moški o menstruaciji, in njihovem odnosu do nje ter o tem, koliko z večjim znanjem o menstruaciji prispevajo k odpravljanju stigme (Allen in drugi 2011; Peranovic in Bentley, 2017; Rajak, 2015). Pomanjkanje raziskav o tem, kako moški pridobijo informacije oz. znanje o menstruaciji, lahko pomembno vpliva na njihov odnos do žensk. Cilj mojega raziskovanja je ugotoviti, koliko je menstruacija integrirana v življenja moških, ali je v odnosu sodobnih moških do menstruacije mogoče razkriti emancipatorni potencial za preseganje stigme in razvrednotenje žensk in ali so še vedno prisotni tradicionalni zadržki moških do menstruacije.

Menstruacija je tema, ki je v literaturi obravnavana z različnih zornih kotov (npr. zdravstvenega, odnosnega, identitetnega itd.), vendar je običajno obravnavana kot izkušnja ženske, znak dekliškega vstopa v puberteto in kot simbol spolnega in reproduktivnega potenciala (Ussher, 2016). Zato sem se odločila, da raziščem, kakšen je pogled moških na menstruacijo in s tem tudi na ženske nasploh. V diplomski nalogi bom obravnavala menstruacijo s sociološke perspektive, zanimala me bo predvsem družbena konstrukcija menstruacije v moderni zahodni družbi in kakšno je prevladujoče dojemanje menstruacije v družbeni realnosti.

V teoretičnem delu bom obravnavala stigmatizacijo menstruacije s pomočjo Goffmanove teorije socialne stigme. Zanimali me bodo izvori stigme menstruacije in kako so ženske na podlagi stigmatiziranja diskriminirane.

V nadaljevanju naloge bom predstavila sociološki pogled na spol in spolne razlike. V zadnjih letih se je spremenila vloga moških v zahodni družbi. Moški danes ni edini, ki ima v gospodinjstvu vlogo hranitelja in preskrbovalca. Ženske so se aktivno vključile v sfero plačanega dela in pridobile pomembno vlogo v družbi. Avtorji v zadnjih letih ugotavljajo, da tradicionalna moškost izgublja svoj pomen, slabi oz. se transformira v nove oblike moškosti (Kimmel, 2000, str. 501; Beynon, 2002 str. 142; Connell, 1995). Pri pojasnjevanju teh sprememb se bom oprla na

teorijo hegemonne moškosti (Connell, 1995; Connel, 2012). Zanima me, kako in ali se tradicionalna moškost transformira v nov tip moškosti in s tem izziva hegemonno moškost.

Obstoječe raziskave o izkušnjah z menstruacijo se večinoma osredinjajo na izkustva deklet in žensk, ki so z njo fizično povezane (Peranovic in Bentley, 2017, str. 113; White, 2013; Ussher, 2016). Izključenost moških iz raziskav o menstruaciji lahko implicira prepričanje, da moški niso v nikakršnem stiku z menstruacijo, kar pa ne drži. Pogled, ki ga imajo ženske na menstruacijo, je vsaj delno pod vplivom njihovih pomembnih moških v življenju, saj lahko prav oni ženski vzbudijo občutek sramu, ko jo prepoznavajo kot manjvredno osebo zaradi menstruacije. Stigma, povezana z menstruacijo, omejuje ženske in obenem služi kot prezentacija žensk, ki izraža in utrjuje prevladujoče družbeno dojemanje žensk. Glede na to usmerjam raziskovalno zanimanje k moškim, ki so razvili posebno dojemanje menstruacije tako, da se jo izogibajo, jo stigmatizirajo in je ne dojemajo kot pomembne teme (Kalinšek, 2003, str. 35; Peranovic in Bentley, 2017, str. 113). V nalogi obravnavam morebitne spremembe na področju odnosa moških do menstruacije. Predpostavljam, da tradicionalna moškost slabi in da obstaja potencial za premik k moškemu, ki menstruaciji posveča večjo pozornost in do menstruacije ni odklonilen. V poglavju Moško doživljanje menstruacije opravi pregled nekaterih raziskav in njihovih ključnih ugotovitev glede odnosa moških do menstruacije.

V empiričnem delu bom s kvalitativno raziskavo ugotavljala morebitne spremembe pri odnosu moških do menstruacije. S pomočjo metode polstrukturiranega globinskega intervjuja na vzorcu desetih moških bom pridobila globlji vpogled v dojemanje oz. odnos moških do menstruacije. Pri tem bom sledila dvema glavnima raziskovalnima vprašanjem:

1. Ali moški namenljajo pozornost menstruaciji? Zakaj da in zakaj ne?
2. Ali se moški izogibajo spolnim odnosom, ko ima ženska menstruacijo, in zakaj?

Pridobljene podatke bom predstavila in analizirala v petih sklopih: Prva seznanitev moških z menstruacijo, Stik moških z menstruacijo, Moški in spolni odnosi med menstruacijo, Moški in kupovanje higienskih pripomočkov in Moško doživljanje menstruacije. V sklepnem delu naloge bom sintetizirala ugotovitve celotne naloge, teorijo z empiričnim delom in predstavila ugotovitve, ki jih bom pridobila z opravljenimi intervjuji.

2 ZAKRIVANJE MENSTRUACIJE V TEKU ZGODOVINE IN MEDICINSKI DISKURZ

Menstruacije ne moremo zreducirati zgolj na biološki proces, saj ljudje dojemajo in izkusijo menstruacijo v vsakokratnem družbenozgodovinskem in kulturnem kontekstu. Obstajajo različne interpretacije menstruacije, teorije in koncepti, ki so prevladujoči oz. popularni v različnih družbah oz. kulturah in različnih zgodovinskih obdobjih. V družbi, ki je zaznamovana s hegemono pozicijo heteroseksualnosti, so dekleta in ženske, ki imajo menstruacijo, označene in dojete kot spolni objekti, ki imajo zmožnost razmnoževanja; ravno ta lastnost jih tudi razlikuje od moškega spola.

Kot navaja Žnidaršič, je bila 150 let nazaj menstruacija predstavljena kot misteriozen potek. Od tega obdobja dalje sta bili v zgodovini ključni dve spremembi, ki sta prispevali k vidnosti menstruacije: diskurz o menstruaciji se je prenesel iz religije v medicino in monopol katoliške morale se umakne logiki kapitalizma (Žnidaršič, 2003, str. 68). Odnos do menstruacije izraža odnos, ki ga ima družba do ženske. Aktualen položaj ženske v posamezni evropski družbi ali skupnosti je bil praviloma podrejen patriarhalni dominanci (Žnidaršič, 2003, str. 67). Religija je odigrala pomembno vlogo pri konceptualizaciji menstruacije kot nečiste. Krščanska morala je označila menstruacijo kot bolezen, med drugim je uporabljala izraz za menstruacijo »biti bolna«. 19. stoletje prispeva z razvojem znanosti, novo znanje o menstruaciji, pojasnjena je kot posledica spodletele nosečnosti (Šribar, 2004, str. 39). Šele ob koncu 19. stoletja in na začetku 20. stoletja je religija izgubila svoj primat v razlagi menstruacije, ki je kot predmet obravnave prešla v okvire medicine in ginekologije (Saksida, 2003, str. 55).

V preteklosti so se v različnih obdobjih oblikovali različni nauki v zvezi z ženskim menstruirajočim telesom, nekateri so se ohranili vse do danes. Starodavni Grki so po vsej verjetnosti uporabljali menstrualno kri v medicini in tudi za gnojilo. Hipokrat je menstruacijo razumel kot odlitje odvečne tekočine, da je ozdravila ženske predmenstrualne napetosti (Šribar, 2004, str. 39). Cazeneuve trdi, da je nemogoče izvorno povezati tabu menstruacije z nečistostjo krvi, saj se tabu veže še na obstransko pozicijo ženske v družbi. Gledano v širšem kontekstu je znotraj družbene skupnosti kri dojeta kot tekočina, ki se po principu prenosljive okužbe prenaša

od osebe na vse, kar je v stiku z njo (Cazeneuve v Šribar, 2004, str. 35). To je tudi razlog, zakaj iz medijske reprezentacije menstruacije izključujejo rdečo barvo.

Veliko vlogo pri tabuiziranju menstruacije je imela v 19. stoletju psihoanaliza s svojim tolmačenjem in patologizacijo žensk. Duševne motnje, histerijo na primer pri ženskah, je povezovala prav z menstruacijo. V Freudovih spisih je bilo implicitno zapisano, da je izvor moškega demoniziranja menstruacije povezan z njihovim strahom pred ženskami. Strah je moškimi ponudil možnost pobega od spolnih razlik, ki naj bi bile utelešene v menstruirajoči ženski. Freud označi menstruacijo kot obdobje žensk, kjer pridejo na plan potlačene emocije (Zaviršek, 2003, str. 58). Psihologizacija prispeva k poglobljanju razlik med spoloma in pomaga soustvarjati ženskost kot manjvredno glede na moškost. Pomanjkanje refleksije pri hierarhizaciji bioloških spolnih znakov je nadomeščena s samoumevno strokovno interpretacijo, ki privede do nelogičnih zaključkov, saj potem zgolj moški posedujejo univerzalne lastnosti in ženski spolni znaki nimajo statusa avtonomije in simbola potence (Zaviršek, 2003, str. 54).

Menstrualna kri je v svojem delovanju samovoljna in ni sprožena po nameri, posledično se ženska dojema kot oseba, ki nima nadzora nad izlivom krvi, zato jo zaznamuje nečistost (Kalinšek, 2003, str. 35). To je specifična forma menstrualne krvi, po čemer se razlikuje od drugih oblik krvavenja. Ker je menstruacija povezana z reproduktivno funkcijo, je posledično definirana kot lastnost ženske. Ženske so bile pojmovane oz. klasificirane v dve kategoriji: ženske z menstruacijo ali ženske brez menstruacije (Johnston-Robledo in Stubbs, 2013). Spremembe menstrualnega ciklusa so lahko pokazatelj, da je »nekaj narobe«. Menstruacija je vzporedno nosilka konotacije, da je reproduktivni sistem zatajil, zlasti ko se pojavijo spremembe ali njena izguba. Menstruacijski ciklusi potrjujejo, da telo proizvede kri, ki je brez uporabe, odpadek. Po drugi strani je menstruacija znak, da ima telo sposobnost ohranjanja, da je zdravo.

Medicinski diskurz je označen z enostranskim odnosom do menstruacije, poudarek diskurza je na njeni patološkosti in biološkosti. Medicinski diskurz je prešel v šolsko literaturo, kjer še danes prevladuje tradicionalno dojemanje in biomedicinski pristop k menstruaciji. Velik del deklet se o menstruaciji prvič izobrazi v okviru spolne vzgoje, ki jih seznanja z zunanjimi simptomi menstruacije, vlogo hormonov in vedenjem žensk. Prisoten je torej klinični pristop, posebej problematično pa je to, da nekateri zdravstveni delavci (nosilci odgovornosti za spolno vzgojo) zanemarjajo menstruacijo, ki po njihovem mnenju sama po sebi nima nobene vrednosti.

Menstruacija kot mesečni cikel je po njihovem mnenju brez smisla in odvečna, s tem pa utrjujejo stigmo menstruacije (Johnston-Robledo in Stubbs, 2013).

Tudi medikalizacija in psihologizacija menstruacije v povezavi s pojavom predmenstrualnega sindroma (v nadaljevanju PMS) je problematično in ne koristi ženskam. V medicinskem pogledu se nujno pojavi PMS, ki naj bi pri ženski označeval pojav sprememb in motenj, zlasti pred menstrualnim ciklom, zaradi hormonskih sprememb. V znanstveni in popularni zahodni literaturi 20. stoletja je bil večji poudarek na diskurzu PMS-ja kot pa na menstruaciji (Walker, 1997, str. 179). Nabor zdravljenj simptomov se je širil z novim dopolnjevanjem le-teh in farmacevtska industrija je iz PMS-ja kovala dobiček. PMS je postal sredstvo, s katerim so ženskam pripisovali nesprejemljivo vedenje, povezano z reproduktivnimi funkcijami, ne da bi bilo treba omeniti samo menstruacijo. Zanimiv je podatek, da PMS-ja v določenih kulturah ne poznajo (Walker, 1997). PMS kot opis bolezni menstruacije ima dve funkciji: če je ženskam pripisana nevrotičnost na podlagi določenega delovanja reproduktivnih organov, je nerazumno in neuravnovešeno vedenje znak njihove manjvrednosti glede na moške. Po tej logiki se zdi PMS smiselni izum patriarhata. Po drugi strani farmacija strateško izkorišča PMS za dobiček.

Podiranje tabujev o menstruaciji se ni začelo v šoli ali družini. Menstruacija se je kot objekt dojemanja in proučevanja postopoma začela trgati iz okov misterioznega šele skozi logiko kapitalizma (Zaviršek, 2003; Žnidaršič, 2003). Kapital, lačen interesa in dobička, je z medijskimi reprezentacijami oglaševal za higienske pripomočke, kot so vložki in tamponi. Pod logiko kapitala se morajo produkti prodati, zato se je molk o menstruaciji pretrgal in preko oglaševanja so higienski pripomočki postali družbeno vidni. Še vedno pa so bila prisotna subtilna sporočila, ki menstruaciji niso dovoljevala absolutnega razkritja. Na primer slovenske trgovine so v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja vložke zavijale v bel papir (Zaviršek, 2003).

Čeprav ima menstruacija sposobnost dajanja življenja, ni nikjer opisana kot eden pozitivnih znakov spolne razlike (Zaviršek, 2003, str. 66). Okolje in mediji kontradiktorno opredeljujejo čas menstruacije kot naravno stanje, ki ga naj ženska sprejme, obenem pa mora zakrivati menstrualno kri (Kalinšek, 2003, str. 32).

Menstruacijska tekočina zaznamuje družbo v smislu družbenega razlikovanja, žensk in moških. Ženske pozicionira na nižja mesta znotraj spolne hierarhije, je ena od lastnosti, po kateri so

ženske razvrednotene. V tradicionalnih družbah so se z menstruacijo ukvarjale družbene sile, ki z njo niso imele neposredne povezave, na primer religija, in jo dojemale ter interpretirale tako, kot je koristilo patriarhalni ureditvi. Z analizo družbenega odnosa do menstruacije tako razkrivamo obstoječe strukture v družbi, prakse razmerij moči (med spoloma), družbene neenakosti, meje in izključevanja.

3 MENSTRUACIJA KOT SOCIALNA STIGMA

Teorija o socialni stigmati (Johnston-Robledo¹ in Chrisler v Dan, 2013, str. 165) je ponujena kot teoretični pristop k razumevanju, kako negativni odnosi lahko privedejo ženskam slabe psihološke in zdravstvene učinke, ker se izogibajo in ne omenjajo izkušenj v zvezi z menstruacijo. Stigma se pojavlja zaradi pomanjkanja znanja, slabe kognitivne zmogljivosti, ambivalentnosti in negativnega odnosa do menstruacije (White, 2013).

Erving Goffman opiše stigmato kot "lastnost, ki dela posameznika drugačnega od vseh drugih v isti družbeni kategoriji in zaradi katere pripisujejo tej drugi osebi posebne lastnosti, kot so manj vreden, čuden in podobno" (Goffman, 1963, str. 3). Goffman loči med tremi vrstami:

1. Fizične iznakaženosti telesa, kot so denimo deformacije, brazgotine itd.
2. Značajske slabosti, kot so na primer nenaravne strasti, šibka volja, radikalno vedenje itd.
3. Skupinske stigme rase, narodnosti in veroizpovedi.

Po Goffmanu je za družbeno vedenje, ki obkroža stigmato, značilno izogibanje »normalnih« od »drugih«. Menstrualna kri je stigmatizirana oznaka, ki ustreza vsem trem Goffmanovim kategorijam (Johnston-Robledo in Chrisler, 2013, str. 10). Stigma se nanaša na določeno znamenje ali razpoznavno značilnost, zaradi katere je posameznikovo telo ali značaj pomanjkljiv.

V fizičnem smislu je menstrualna kri na videz gnusna, nečista in vzbuja večji odpor kakor druge telesne tekočine. Prav ta vidnost menstruacije, kot je puščanje menstrualne krvi, se povezuje s pomanjkljivostjo in diskreditira ženske in ženskost. Zato imajo stigmatizirane ženske oškodovane identitete in uporabljajo različne prakse prikrivanja menstruacije. Nadalje je menstruacija tudi skupinska stigma, ker je omejena na ženske in dekleta, ki so tako označene kot nasproti normi in privilegiranemu moškemu telesu (Johnston-Robledo in Chrisler, 2013, str. 10). Menstruacija je tako izvor družbene stigme za ženske. Prenaša se z močnimi socializacijskimi agenti v popularni kulturi, preko medijev in izobraževalnih gradiv. Stigmatiziran status menstruacije prinaša

¹ Johnston-Robledo, I. in Chrisler J. C. (2013). The Menstrual Mark: Menstruation as a social stigma. *Sex roles*, 68(1–2), 9–18.

posledice za zdravje žensk, spolnost in dobro počutje. Stigma in tabu menstruacije prispevata k nižjemu socialnemu statusu žensk (Johnston-Robledo in Chrisler, 2013, str. 13). Pojavi se vprašanje, zakaj pravzaprav menstruacija, ki je neškodljiv, a bistven proces za produkcijo človeškega življenja, vzbuja strah in gnus (Johnston-Robledo in Chrisler, 2013).

Glede na to, da je menstruacija še vedno dojeta kot skrivno žensko delovanje, ženske vložijo veliko truda v njeno prikrivanje. Mlada dekleta se že v mladosti naučijo upravljati z njo zasebno in diskretno. Higienški izdelki so izdelani iz materialov, ki nudijo hitro absorpcijo krvi in prikrivajo vonj. Velikost je majhna, da jih ženska diskretno nosi v torbici. Običajno menstruacija poteka v tajnosti in okolica ne prepozna vidnih znakov, razen če kri ponesreči obarva oblačila in s tem razkrije stigmatizirano stanje ženske (Johnston-Robledo in Chrisler, 2013). Trik reklamnih oglasov za higienske izdelke, da preprečijo prikazovanje menstruacije, je, ko največkrat uporabljajo tekočino modre barve namesto rdeče za dokaz absorpcije. Veliko oglasov še vedno uporablja besede skrivnost in diskretno in uporabljajo taktike šepetanja. Oglaševanje s prikrivanjem se uporablja že vrsto let, spremembe pa se dogajajo počasi (Walker, 1997).

Menstruacija gre z roko v roki s pojmom nečistosti, kar ji doda konotacijo bolezenskega, nenormalnega in patološkega. V preteklosti so določene družbe vodile žensko v osamitev med obdobjem menstruacije. Okolico so zaščitile pred lastno nečistostjo. Od 20. stoletja dalje so se začele pojavljati spremembe, ki so v moderni družbi prispevale k izboljšanju položaja žensk v času menstruacije: pojav higienskega standarda in higienskih izdelkov, izolacija žensk v obdobju menstruacije ni več potrebna. Higienški izdelki kot produkt masovne industrije, ki pripomorejo menstruacijo zakriti, narediti za okolico nevidno in nemotečo. Ženska je prisotna v zaposlitveni sferi, ampak v svojem delovanju mora poskrbeti, da ne »moti« okolice. Prilagoditi se mora standardu moškega in stalno korigirati telo, da bo brez incidentov prisotna v kulturnem okolju moških (Žnidaršič, 2003, str. 80). Družbene norme, nenapisana pravila in prakse o menstruaciji vevajo prepovedi opravljanja določenih vsakdanjih aktivnosti in obrede čiščenja. Ženske se soočajo tudi z omejenim nadzorom nad njihovo mobilnostjo (Šribar, 2004). Ženskam se s subtilnimi vzvodi nakazuje prikrivanje menstruacije (Kalinšek, 2003, str. 42). Torej menstruacija terja od ženske nenehno trud skrbnega prikrivanja. Hkrati je prisoten strah slabe kontrole higienske prakse, ko bi bila menstruacija vidna drugim. S tem bi bila ženska zaznamovana s stigmo.

4 SPOL IN SPOLNE RAZLIKE

Z avtorico Simone De Beauvoir odpiram obravnavo razlikovanja med biološkim in družbenim spolom. Skozi celotno zgodovino razvoja, skoraj brez izjeme, so bile ženske podrejene moškemu v večini družb in kultur. Avtorica Simone De Beauvoir opisuje konstrukt ženskosti v zahodni civilizaciji in položaj žensk kot »*Drugih*« v patriarhalni družbi. Ženskost je zaznamovana z manjvrednostjo in drugostjo (De Beauvoir, 2010). V literaturi pogosto ločimo biološko definicijo spola (sex) in družbeno definicijo spola (gender). Distinkcija dveh biološko determiniranih spolov poteka na osnovi spolne anatomije, medtem ko je družbeni spol povezan z družbeno konstrukcijo spola (Švab, 2002, str. 203).

Avtorica ugotavlja, da mnogo preteklih teorij ni upoštevalo osnovnih zakonov o dednosti in da so zreducirale pojem ženske na jajčece. Fouillee (v De Beauvoir, 2010, str. 49) trdi, da bi lahko v celoti opredelili žensko na podlagi jajčeca in moškega na podlagi semenčice. Struktura jajčeca je s svojim delovanjem statična, namenjena hranjenju življenja, medtem ko je semenčica v gibanju. Dihotomija statičnosti in dinamičnosti skupaj tvori življenje in pri tem ne gre za zmago enega ali drugega. Vloga jajčeca in semenčice je enakovredna, tako rekoč je od jajčeca do ženske dolg potek transformacije in zgolj jajčece ni dovolj, da bi definiralo žensko (De Beauvoir, 2010, str. 49). Reduciranje spola na določen del telesa prinaša daljnosežne posledice. Redukcija ženske na podlagi biologije je povezana z dojemanjem žensk kot manjvrednih. Ženska je omejena izključno na sebi lasten spol (De Beauvoir, 2010, str. 40).

Spol je družbeno uveljavljena praksa in ga ni mogoče zreducirati na telo. Spol se kot družbena praksa nanaša na telo in na tisto, kar oseba »počne« – kako se vede, ravna ali deluje. Fizična in emocionalna vzdržljivost se pripisuje moškosti, medtem ko je občutljivost povezana z ženskostjo (Connel, 2012, str. 112). Družbeni spol je dosežek vsakdanjih interakcij, dosežek vsakdanjega napora – spol izjavljamo, razkrivamo in razglāšamo. Družbenega spola se ni mogoče naučiti enkrat za vselej. Način, kako se posamezniki in posameznice vedejo, ustvarja spolne razlike (West in Zimmerman, 1987, str. 125). Družbeni odnosi se tako oblikujejo s stalno interakcijo med posamezniki in strukturami. Ta proces prispeva k temu, da spol ni določen, ampak se oblikuje preko družbene interakcije. Razlike torej niso odvisne od spola, temveč od tega, kako so oblikovani družbeni odnosi (Connel, 2012, str. 110).

Pojem naravnega je postavljen pod vprašaj, saj se v kontekstu človeškega, družbenega sveta »naravno« zamaje. Karkoli se pripiše naravnemu, bo vedno plod družbene konstrukcije. Biološki spol je kot tak vedno družbeno konstruiran (Švab, 2002, str. 204). Poleg družbene konstrukcije spola sta spola postavljena v razmerje hierarhije, kar nakazuje na težaven skupek družbenih procesov. V zahodni družbi imamo opravka z razmerjem dominacije, ko gre za neenakovredno ovrednotenost spolnih kategorij. Ženske ne posedujejo univerzalnih lastnosti, ki definirajo človeka. Kot norma, univerzalnost in objektivnost nastopa moškost. Razlikovanje dveh spolov je inherentno vključeno v hierarhiziranje spolov (Švab, 2002, str. 202–203).

Razumevanje spola in odnosov med spoloma je zgodovinsko spremenljivo. Kulturna variabilnost družbenega spola pomeni, da tudi znotraj konkretne družbe obstajajo različne konstitucije moškosti in ženskosti. Spol de facto ni stabilna in enotna kategorija, temveč je zaznamovan s spremenljivostjo in posledično se soočamo z raznoliko moškostjo in ženskostjo v času in prostoru (Švab, 2002 str. 202).

Znotraj organizacije družbenega življenja je telo eden izmed prostorov nadzora, je prostor, preko katerega se vzdržuje družbeni red. Temeljna struktura se opira na radikalno dihotomijo; po eni strani ženske in moški ter po drugi strani ženskosti in moškosti. Družbeno izjavljanje spola je razumljeno kot nespremenljivo in dosledno razlikovanje, kar je naravno biološkemu spolu in organizaciji teles (Sender, 1997). Na tem mestu se postavi vprašanje, kako družbeni spol vpliva na distribucijo družbene moči. Videti onkraj biološkega esencializma zahteva kritičen pogled na to, da naj bi menstruacija ženski potencialno prinašala mentalno ali fizično nesposobnost za participacijo v javni sferi. Biološki argumenti so uporabljeni za zapiranje ženske v zasebno sfero in v tem pogledu obdobje menstruacije ne pomeni drugačnosti spola. Kakor navajata avtorici Peranovic in Bentley, se negativen odnos do menstruacije lahko posploši na negativen odnos do žensk (Peranovic in Bentley, 2017, str. 113).

5 HIERARHIJA SPOLOV IN MENSTRUACIJA

V delu *Drugi spol* Simone De Beauvoir razpravlja o vsakodnevnih težavah, ki jih ima večina žensk na določenih točkah v svojem življenju pri sprejemanju menstruacije in med zahtevami pričakovanih aktivnosti in spodobnosti. Opisuje začetek menstruacije kot krizo za deklico, za katero ni primerno pripravljena in ob tem občuti strah, sram, gnus, ambivalentnosti, včasih pa tudi ponos, ko postane ženska (De Beauvoir, 2010, str. 367).

Ženske v času menstruacije in na splošno vse ženske so zaradi svojih reproduktivnih organov označene negativno stereotipno. Ženske doleti finančno breme, psihološki stres in socialna stigma, kar vpliva na njihovo samopodobo in zdravje (Rajak, 2015, str. 33–34).

Ženska nima osebnega stika s procesi, ki se dogajajo znotraj nje od pubertete do menopavze. Fiziološko gledano od menstrualnih ciklusov nima individualne koristi in pripisuje se ji navzven manifestirane spremembe razpoloženja: čustvenost, živčnost in razdražljivost. Tako so tudi Anglosasi za menstruacijo uporabljali izraz »the curse« oz. prekletstvo. Ženska nima veliko vpliva na delovanje znotraj trebuha, in sicer svoje reproduktivne procese vidi kot težavne. V primerjavi z moškim, ki ga spolno življenje ne omejuje pri lastnem obstoju, žensko zaznamuje podrejenost reproduktivnim funkcijam in odtujenost. Vendar zgolj biologija ni zadostna za celostno razlago hierarhije spolov (De Beauvoir, 2010, str. 61–65). Poznavanje ženskih in moških bioloških lastnosti in katere lastnosti določajo ljudi je primarnega pomena. S prepoznavanjem razlik se je mogoče osredotočiti na odpravo spolne neenakosti.

V starih primitivnih skupnostih je bil položaj ženske domnevno oslabljen zaradi reproduktivnih funkcij. Med drugim ji je menstruacija zmanjševala delovne zmogljivosti, zato je bila odvisna od moškega v vlogi zaščitnika (De Beauvoir, 2010, str. 96).

Od primitivnih skupnosti dalje so otroci veljali za nedolžna bitja. S prvo menstruacije je deklicam odvzeta nedolžnost, ponekod so bile podvržene tabujem: izolacija, prepoved opravljanja specifičnih aktivnosti in v času menstruacije so bile zaznane kot nečiste (De Beauvoir, 2010, str.

200). Nečistost menstrualne krvi ni zaradi same krvi, temveč zaradi dejstva, da krvavitev prihaja iz genitalnih organov ženske, ki ustvarja nečistost (De Beauvoir, 2010, str. 203).

V Tretji Mojzesovi knjigi (Levitik) je zapisano (3 Mz 15,19–24):

Če ima ženska tok in ji iz telesa teče kri, naj bo sedem dni v svoji mesečni čišči; kdor koli se je dotakne, je nečist do večera. Vse, na čemer leži med svojo mesečno čiščo, je nečisto in vse, na čemer sedi, je nečisto. Kdor koli se dotakne njenega ležišča, naj si opere oblačila in se okopa v vodi in je nečist do večera. Kdor koli se dotakne katerega koli predmeta, na katerem je sedela, naj si opere oblačila in se okopa v vodi in je nečist do večera. Če se kdo dotakne kake reči, ki je na ležišču ali na predmetu, na katerem je sedela, postane nečist do večera. Če pa kakšen moški celó leži z njo in pride njena mesečna čišča nanj, je sedem dni nečist; tudi vsako ležišče, na katerem leži, je nečisto.

V matriarhalnih družbah so se v zvezi z menstruacijo odražala protislovja: po eni strani je onemogočila opravljanje družbenih aktivnosti, rušila življenjsko moč, imela škodljive učinke pri zorenju sadja in rasti cvetov, po drugi strani pa je prinašala blagodejne učinke v zdravljenju in ljubezni. V patriarhatu so menstruaciji pripisovali izključno škodljive učinke (De Beauvoir, 2010, str. 201). V knjigi *Naturalis historia* je zapisano: "Ženska, ki ima menstruacijo, pokvari žetev, opustoši vrt, pomori klijajoče seme, otrese sadje z dreves, pokonča čebele; če pride blizu vinu, se to skisa; mleko se sesiri (...)" (Plinij starejši v De Beauvoir, 1999, str. 218).

Pri samem procesu odraščanja so prisotna tveganja kriz, mladostniki pri zahtevi svobode reagirajo z anksioznostjo. Pot do statusa moškega je radostna in dostojna. Pot deklice do odrasle osebe pomeni zamejitev, kakor zapoveduje ženskost. Razlika v spolnih genitalijah na simbolni ravni prikazuje penis kot moškost in menstruacija uteleša esenco ženskosti. Družbeni kontekst postavlja penis na superioren položaj in zato vzporedno menstruacija vključuje inherentno inferiornost, njeno razodetje je sramotno. Manko penisa pri ženski odseva ne prilagojenost in jo zanika kot pozitivno figuro (De Beauvoir, 2010, str. 377). Torej, če ženska akceptira z lastnim stanjem, sprejme menstruacijo z veseljem ... "Zdaj si dama" (De Beauvoir, 1999, str. 68). V primeru zavračanja, za žensko menstruacija pomeni šok, ker z uvidom menstruacije kot madeža, dominirata gnus in strah. Ženska je z menstruacijo zakoličena in nima več možnosti pobega, vzbuja ji grozo, ker z ženskostjo pridobi manjvrednost (De Beauvoir, 2010, str. 377). "V družbi, v kateri bi veljala enakost spolov, bi v menstruaciji videla le svoj način vstopa v odraslo

življenje" (De Beauvoir, 1999, str. 68). Človeško telo pri obeh spolih vsebuje mnogo več odvratnih izkustev, za oba je preprosta adaptacija. V primeru, ko gre za izkustva obeh spolov, za nikogar ne pomenije hibe (De Beauvoir, 2010, str. 377).

Torej ne gre za biološko stanje ženske, ki predstavlja prizadetost: ženska lahko konstruira menstruacijo pozitivno ali negativno. Menstruacija sama po sebi nima pomena, šele v družbi represije in sovražnosti nastane potencial prevzemanja pomena, ki pomeni pomanjkljivost in breme. Prav tako ženske sprejemajo pomene, ki jim jih naslavlja patriarhalna družba.

V primeru, da bi bila menstruacija samo moška domena, bi se menstruacija častila, slavila in predstavljala pomemben dogodek v moškem življenju. Tamponi in vložki ne bi bili plačljivi, ker pa menstruacija zadeva izključno ženske, je zato menstruacija biološki, družbeni in politični problem, ker jo imajo ženske in ne moški (Steinem², 1978, v Johnston-Robledo in Chrisler, 2011).

² Steinem, G. (1978, October). If men could menstruate: A political fantasy

6 MOŠKOSTI

Moškost ni stanje ravnovesja hormonov, je manifestacija moških dejanj. Ne obstaja natančna definicija, ki bi absolutno definirala moškost. Številni poskusi oblikovanja znanosti o moškosti so pokazali, da teoretikom ni uspelo izgraditi konsistentne teorije o moškosti. Connell (2012, str. 107) navaja, da to ne razkriva neuspeha teoretikov, temveč je posledica nezmožnosti same naloge.

Na moškost ne bi smeli gledati kot na izoliran objekt obravnave, temveč kot vidik širše družbene strukture. Je konstrukt, ki ga je treba opazovati v relaciji z družbenim okoljem. Moškost ni inherentna moškemu spolu, ustvarja se v relaciji z ženskostjo. Vezan je na kulturno specifičen prostor in čas. Koncept moškosti ni prisoten v vseh družbah (Connell, 2012, str. 107–108).

Moškost je znotraj družbenih razmerij (moči) med spoloma definirana kot nadrejena: »Ženska je Drugi: določena je glede na moškega in se razlikuje glede nanj, ne on glede nanjo. On je Subjekt, on je Absolutno; ona je Drugi« (De Beauvoir, 1999, str. 14).

S kartezijskim dualizmom se vzpostavi dihotomija moškega uma in ženskega telesa. Beli, izobraženi, heteroseksualni moški srednjega razreda so postavljali standarde, ne le ženskam, ampak tudi drugim moškim, pripadnikom manjšin. Dominantna moškost svojo dominacijo do žensk in drugih moških črpa iz lastne definicije. Seznam lastnosti moškosti je vseboval elemente, kot so razum/skost, objektivnost, moralnost, moč, instrumentalnost, nadzor, neodvisnost, uspeh itd. Moderna družba je sistem nadvlade moških nad ženskami in moškimi pripadniki deprivilegiranih družbenih skupin (Šadl in Pivec, 2007, str. 448).

Patriarhalna družba temelji na nadzoru moških nad lastnimi otroki, ženo in lastnino. Beseda patriarhalno v dobesednem pomenu pomeni vladavina očeta. Večina religij je delovala v interesu ohranjanja moške avtoritete. Ko so se oblikovale prve države, so mnoge skupine moških začele izpodbijati druge skupine z nadzorom posesti in premoženja. Še danes opazimo poganjke ali ostanke patriarha po vsem svetu, gosto mrežo družbenih, kulturnih, gospodarskih, verskih, političnih institucij, struktur in odnosov, preko katerih se prenaša kontrola moških iz generacije v generacijo. Želja po moči je v središču pojma moškosti, bodisi pri medosebnih odnosih, politiki, religiji, znanosti ali ekonomiji. Moč se lahko izvaja subtilno preko intelekta ali z brutalnim

nasiljem. Moč je pri moških maska in oklep (Kaufman, 1993, str. 30). Patriarhat je prisoten v tistih vidikih vsakdanjega življenja, ki jih ponavadi razumemo kot objektivne, kot del naravnega reda in jih zato pogosto ne reflektiramo. Menstrualni tabuji so v jedru nastanka patriarhata. Stigma menstruacije ne koristi in ne štiti žensk – obstaja v korist in za zaščito moških interesov kot skupine (Moloney, 2010). Če menstruacijo razumemo kot del vsakdanjega življenja, jo je »protislovno« označiti kot neprijetno, sramotno in gnusno. Z gnusom ne opisujemo moškega semena, čeprav je telesna tekočina brez popolnega nadzora.

6.1 Hegemona moškost

Hegemona moškost temelji na podlagi Gramscijevem konceptu hegemonije, ki ga je Gramsci uporabil v kontekstu razlage razrednih razmerij. Vladajoči razred prevzame popolno prevlado v družbi in ohranja moč nad drugimi družbenimi skupinami. Hegemonija je torej razumljena kot dinamičen proces prevlade. Prevladujoči model moškosti predstavlja standarde drugim moškostim. Connell jo poimenuje hegemona moškost. Gre za trenutno sprejeto strategijo, ki vzpostavlja moške za dominantne, ženske pa kot podrejeno skupino moškim, ki izvajajo nadzor nad njihovim življenjem (Connell, 2012). Znotraj sistema moške dominacije imajo ženske podrejen položaj, ženske naj ne bi imele karakteristik, ki odlikujejo hegemono moškost, to so pogum, odličnost in popolnost.

Hegemona moškost ima prevladujoč položaj v družbenem življenju, medtem ko so druge moškosti, npr. homoseksualna moškost, podrejene. Hegemona moškost se nanaša na kulturno normativni ideal moškega vedenja, za katerega je značilna težnja po moški dominantnosti. Ambicija, moč, nagon in samozadostnost so značilnosti hegemone moškosti, ki se spodbujajo pri moških in ne ženskah (Connell, 2012, str. 119–120). Moškosti je treba razumeti v kontekstu spolne neenakosti. Obstajajo mnogotere moškosti oz. specifičen sistem hierarhije moškosti, med katerimi je samo ena (hegemona) dominantna, druge pa so v odnosu do nje podrejene (Connell, 2012, str. 121). Ženska je percipirana kot objekt moškega. Ženske dolžnosti so vezane na gospodinjska opravila in imajo v modelu hegemone moškosti položaj spolnega objekta (Iacuone, 2005, str. 248). Hegemona, najvišja pozicija ali mesto v spolni hierarhiji ni hegemono, pozicijo je mogoče izpodbiti, kar prinaša potencial za formiranje alternativne, nove moškosti, ki presegajo (zavračajo in izključujejo) standardov, ki jih postavlja hegemona moškost.

6.2 Kriza moškosti

John Beynon je proučil sodobne diskurze o moškosti v krizi in ugotovil, da sta moškost in moški pojma, ki ju spremlja določena zmeda in da sta med seboj povezana, zato ostaja nejasno, ali naj bi bila v krizi moškost, moški ali oba. Domnevna kriza moškosti ni nedavni pojav, v zgodovini obstaja več obdobji krize moškosti, številne krize so obstajale že pred ženskim gibanjem in nastankom postindustrijskih družb (Beynon, 2002).

V kontekstu feminističnih razprav se je pojavila ideja o dekonstrukciji enotnega ženskega subjekta. Ideja se je razširila tudi na moški subjekt. Moški so heterogena skupina in treba je govoriti o obstoju več moškosti (Švab, 2002, str. 206). Segal (v Švab, 2002, str. 207) navaja pomembnost proučevanja moškosti v množini z dveh vidikov: z vidika spoznanja o spreminjanju predstav o moškosti v času (moškosti so kompleksne in spremenljive) ter zaradi pojavljanja novih oblik moškosti (Segal³ v Švab, 2002, str. 207).

Moški se soočajo z občutnimi spremembami pri določanju vlog spolov zadnjih nekaj desetletij. Glavni vzrok za mnoge od teh sprememb je mogoče povezati z vzponom feminizma in feminističnih študij, ki so moškost postavile pod vprašaj. Naracije o moškosti od devetdesetih let 20. stoletja do preloma 21. stoletja pogosto vsebujejo pesimizem. Pojavijo se tipični predsodki oz. ideje, da so moški postali izolirani in agresivni zaradi vrste sodobnih družbenih spremenljivk (Beynon, 2002, str. 142). Da je moškost v stanju globoke krize, je postalo splošno sprejeto dejstvo (Beynon, 2002, str. 76). Proučevanje moškosti je pomembno, saj odpira možnost za preoblikovanje tistih praks, ki ovirajo uresničitev enakosti spolov (Kimmel, 2000, str. 501).

V moderni zahodni kulturi so ideje o moškosti fluidne in kompleksne, kar ustvarja problem za moške, pri njihovem dojetanju samega sebe in pozicioniranju v družbi. Predmoderne družbe so bile namreč bolj homogene v svojih zamislih o moškosti. Družbene spremembe lahko povzročijo pri moških zmedo in jezo. Kaufman opredeli moškost kot kolektivno halucinacijo. Ob soočanju s krizo moškosti v dobi feminizma si nekateri moški prizadevajo najti stik s tradicionalno podobo moškosti. Le iluzija moške vodi k temu, da obsesivno investirajo vase in si nabirajo nove veščine. »Trajna« moškost ne obstaja in prizadevanje slediti nekemu idealu je povezano oz. rezultira v prividih. Moški doživljajo osebno stisko, ko stremijo k idealu pravega moškega, toda ta ideal ni

³ Segal, L. (1997): *Slow Motion: Changing Masculinities, Changing Men*. London: virago

dosegljiv, saj ne obstaja. Nihče se ni zmožen v celoti in trajno prepričati, da je dosegel ideal moškosti. Mnogi moški se pričenjajo zavedati tega, kar je eden od razlogov za poplavo popularnih knjig, ki pomagajo razviti nove definicije (Kaufman, 1993, str. 32). Zaradi dejstva, da je moškost vedno v spreminjanju, Beynon predlaga krizo kot konstitutivni del moškosti (Beynon, 2002, str. 89).

Krizo moškosti je povzročila izguba pravic in spremembe v zaposlovanju moških, za kar so se borile feministke prvega vala. Moški so uživali pravice na področjih prava, ekonomije in politike zaradi »biološkega dejstva«, da so moški. Ženske so si prizadevale za enake pravice v primerjavi z moškimi (Jogan, 2001, str. 230). Treba pa je poudariti, da se določene skupine moških borijo zoper hegemono maskulino kulturo in za blaginjo žensk in tako poskušajo spremeniti patriarhalne odnose med spoloma (Iacuone, 2005, str. 251).

6.3 Nova moškost

Hegemono moškost pogosto predstavljajo uveljavljeni stereotipi in strukture, ki vplivajo na to, kako moški razmišljajo in delujejo v skladu z njihovim pogledom na to, kaj pomeni biti moški. Takšni stereotipi so zgodovinsko upodabljali moške kot močne, neemocionalne, agresivne in oskrbovalce družine (Connell, 1995).

Kot sem že omenila, se pogled na moškost se spreminja. Le-ta postaja bolj inkluzivna, egalitarna in aktivna pri vključevanju in osvajanju predhodno stereotipno ženskih lastnosti, vrednot in praks (Kaplan in drugi, 2016). Te spremembe se v hegemoni moškosti pojavljajo počasi, še posebej, če opazujemo različne starostne kohorte (Robertson, 2007). Bly pojasni spremembe moškosti s pretrganjem vezi med očetom in sinom. V sodobni družini je oče vse bolj odsoten in njegov manko zapolnjuje mama. Oče opusti vlogo dominantne figure v družini, ne nudi več psihološke stabilnosti, moči in podoba tradicionalne družine se je začela transformirati. Sin je deležen večji del vzgoje z mamine strani, toda mama ni sposobna naučiti sina moškosti, kot to lahko naredi oče. Moški imajo vse več ženskih lastnosti, svojo moškost dojemajo skozi žensko perspektivo. Pogloblja se generacijska vrzel med starejšimi in mlajšimi moškimi (Bly v Ashe, 2007, str. 71). Kljub nedvoumnim spremembam pa te niso tako obsežne oziroma se dogajajo kot način vzdrževanja uveljavljenih odnosov v luči neoliberalne politike. Raziskave o moškosti v prevladujočih institucijah svetovnega gospodarstva kažejo, da ti moški prihajajo iz višjih

družbenih slojev in so vzgojeni z avtoritarno vzgojo za namen ustvarjanja podjetniških elit in tako ne razkrivajo emocij v javni sferi (Bridges in Pascoe, 2014).

Tradicionalne družbene vloge moških postajajo manj stabilne. Spreminjanje vloge spolov lahko zaznavamo kot neposredno grožnjo uveljavljenemu pomenu biti moški. Pojavljajo se novi moški moških, ki raziskujejo nove in raznolike identitete in ponovno odkrivajo svojo »resnično naravo« in ponovno opredeljujejo moško moč. S feminizmom so ženske pridobile moč in postajale enakopravne in do določene mere enake moškim. Emancipacija žensk je v devetdesetih letih 20. stoletja vodila do razprav o odnosih med spoloma in prvič se je razpravljalo o »novem moškem«, ki je nastajal vzporedno z globalizacijo in ekonomijo (Ashe, 2007, str. 1).

7 MOŠKO DOŽIVLJANJE MENSTRUACIJE

Študije kažejo, da lahko moški pogledi na menstruacijo vplivajo na njihov odnos do žensk in njihovo obravnavo kot tudi na njihovo vlogo pri odločanju o reproduktivnem zdravju. Torej, čeprav moški nimajo menstruacije, raziskovalci trdijo, da so njihova stališča o njej pomembna glede na njihovo sposobnost, da neposredno vplivajo na odnos žensk in deklet v vlogah očetov, bratov, partnerjev in prijateljev. Kljub temu so moški pogosto izključeni iz raziskav o menstruaciji, menopavzi, nosečnosti in reproduktivnem zdravju nasploh (Allen in drugi, 2011; Peranovic in Bentley, 2017 in Rajak, 2015). Odnos, ki ga moški zavzemajo do menstruacije, je pogojen z normami okolja (Kalinšek, 2003, str. 32). Na področju moškega doživljanja menstruacije, kako vpliva na njihova življenja, je prisoten manko kvalitativnih in kvantitativnih raziskav (Allen in drugi 2011, str. 130). Kar moški povedo o menstruaciji, izhaja iz njihove družbene okolice, kulturne in politične sfere.

Moški so se v obdobju odraščanja soočali z menstruacijo kot skrivnostjo in so jo posledično imeli za tabu temo. To ima vpliv na njihova kasnejša življenja, ko niso zmožni odprtega pogovora o menstruaciji in dojemajo menstruacijo kot ženski problem (Peranovic in Bentley, 2017). V opravljeni raziskavi so nekateri moški izrazili prezirljiv odnos do menstruacije v svoji zgodnji mladosti in izjavili, da zdaj občutijo podobno. Groza in gnus pri menstruaciji sta se prenašala, kako so kasneje videli svoje deklet v času menstruacije kot noro, zahtevno ali preveč čustveno. Določen del moških je nosil potencial za razumevanje menstruacije z vidika zrelosti in empatije, zlasti v resnih heteroseksualnih razmerjih so nekateri intervjuvanci opisali, kako so presegli otroške stereotipe (Allen in drugi, 2011). Izobraževalne institucije nosijo potencial za destigmatizacijo menstruacije. Če upravljajo s stališči o menstruaciji za večje spodbujanje, lahko pomembno prispevajo k večjemu razumevanju le-te (Peranovic in Bentley, 2017, str. 120).

Izjema ali opustitev dečkov iz seksualnega izobraževanja na splošno in zlasti menstruacijskega izobraževanja je problematična in ima lahko posledice na njihov odnos in obravnavo žensk, intimnih odnosov in odločanja o reproduktivnem življenju. Otroštvo dečkov je zapolnjeno z miti in stereotipi menstruacije, dokler sami ne pridejo do dokončnega spoznanja in vedenja o tem vprašanju (Allen in drugi, 2011, str. 152). Večja participacija staršev in drugih pomembnih

odraslih je ključna pri spodbujanju odprte komunikacije o menstruaciji in ima lahko vpliv pri preprečevanju kakršnekoli nejasnosti ali napačnih podatkov o funkcijah ženskih reproduktivnih organov. Kot so pokazali rezultati raziskave, so nekateri moški izrazili željo po razumevanju in podpiranju partnerk, vendar so se čutili nekompetentne (Peranovic in Bentley, 2017, str. 122). Akceptiranje menstruacijskih mitov koristi hegemonski moškosti za razvrednotenje in omejevanje žensk.

Prvo znanje, ki ga fantje pridobijo o menstruaciji, je nenačrtovano. Najpogosteje se moški v mladih letih prvič spoznajo z menstruacijo znotraj družine. Predvsem s sestrami ali materami, včasih pa z očetmi ali brati. Spolna vzgoja v šoli in prijatelji so pogosti konteksti prvega spoznavanja ali pa pridejo sami do lastnih ugotovitev s povezovanjem posameznih izsekov medijev. Večina moških je opisala, da je spolna vzgoja bodisi simplicirano opisala to vprašanje v medicinskem žargonu kot izpraznjenje neoplojenega jajčeca ali pa je v celoti zaobšla to vprašanje (Allen in drugi, 2011).

Z ignoriranjem védenja o menstruaciji moški kontinuirano krojijo žensko telo kot težavo, ki jo je treba omejevati, in s tem razvrednotijo menstruacijo v nekaj grdega, kar je treba prikrivati in zanikati (Allen in drugi, 2011, str. 153). Menstruacija je tema, ki redko zaide med moške pogovore, ker je to žensko vprašanje. Ko je govora o njej, je to na bazi humorja. Moški v raziskavi so se strinjali, da je potrebno poznavanje te teme tudi med moškimi, kljub njihovim različnim razlogom, zakaj bi moški morali poznavati to področje (Rajak, 2015, str. 56–61). Pomanjkanje pogovorov o menstruaciji prinaša negativne posledice za oba spola. Moški in ženske pogosto ne namenijo dovolj pozornosti menstruaciji. Sram, tabuji in miti, povezani z menstruacijo, so glavni povzročitelji, ki utišajo govor. Funkcija tabujev in mitov zagotavlja, da o menstruaciji ni primerno govoriti. Molk prinaša ženskam negativne posledice, vključno z objektivizacijo ženskih teles in stereotipiziranjem. Moralno so slabše od moškega in zato kot take inferiorne moškemu. Ženske se večinoma vzdržijo govorjenja o menstruaciji, ker se skozi socializacijo naučijo, da je gnusno treba zakrivati. Moškim je priučeno, da je menstruacija žensko vprašanje, zato se dialoga vzdržijo. Njihovo sodelovanje v odprtih dialogih o menstruaciji prinaša pozitivne učinke, saj opolnomočijo ženske kot družbeno šibkejše. Po drugi strani njim samim pomaga razumeti konstrukcijo družbe na globlji ravni in pripomorejo pri vzdrževanju intimnih

odnosov v partnerski zvezi (Rajak, 2015). Moški so nosilci moralne odgovornosti, saj bi z večjim namenjanjem pozornosti menstruaciji zmanjševali njeno stigmo. Če družba obravnava menstruacijo, kot da bi bila tabu, potem je razumljena na način, kot da je to nekaj, o čemer bi se smelo govoriti. Večina moških nima zavedanja, da postavljajo ženskam ovire. Odprta razprava o naravnih reproduktivnih funkcijah lahko koristi samo obema stranema. S priznavanjem normalnosti spolnih funkcij teles je mogoče razbiti stigmo in zgraditi medsebojno razumevanje. Kakor pojasni Rajak, konstruktivni dialogi z nasprotnim spolom lahko pomembno prispevajo k odpravljanju začetnih neprijetnih občutij o menstruaciji in drugih kakršnikoli nejasnosti (Rajak, 2015, str. 45–56). Torej odprti dialogi o menstruaciji med moškimi in ženskami pomembno prispevajo k boljšemu razumevanju žensk kot človeških bitij.

8 EMPIRIČNI DEL

8.1 Metodologija raziskovanja

Za empirično metodo bom uporabila kvalitativni pristop klasičnega intervjuja, kjer se izmenjujejo raziskovalčeva vprašanja z odgovori intervjuvancev. Prednost intervjuja je fleksibilnost, relativno hitra pridobitev podatkov in ne zahteva večjih finančnih vložkov. V intervjuju lahko raziskovalec opazuje pripovedovanje ene osebe. Pri izvedbi intervjuja sem se trudila ohranjati vlogo poslušateljice in čim manj posegati. Po besedah Dörnyei ima kvaliteten intervju dve značilnosti: teče gladko in je bogat v podrobnostih (Dörnyei, 2007, str. 140). Pogosto je značilnost kvalitativnih metod, da ne dopuščajo teoretskega posploševanja (Sim, 1998). Z mikro raziskavo ne morem rezultatov posplošiti na celotno populacijo, ampak gre zgolj za vpogled v način razmišljanja in delovanja izbranega vzorca. Torej gre za posploševanje na ravni teorije.

Ker gre za vprašanja, ki se nanašajo med drugim na zelo osebne in intimne pripovedi, sem uporabila poglobljen intervju. Raziskovalci uporabljajo poglobljen intervju za pridobivanje informacij, da bi dosegli celovito razumevanje stališča ali situacije sogovornika (Berry, 1999). Z njim sem skušala zajeti vpetost menstruacije v moška življenja, koliko ji posvečajo pozornost in ali se med menstruacijo izogibajo spolnim odnosom. V ozadju vsega so me še zanimali razlogi, zakaj je tako. Ob morebitnem nerazumevanju vprašanj, sem intervjuvancem po potrebi poenostavila vprašanja ali jih parafrazirala.

Naj omenim, da sem imela veliko težav pri pridobivanju kandidatov, ki bi bili pripravljeni sodelovati v intervjuju. Kljub mojemu trudu in razlagi, zakaj bi bilo njihovo sodelovanje pomembno, so bili pogosti izgovori: »Ne čutim se dovolj kompetentnega« in »Mislim, da nisem pravi kandidat«. Tako sem za metodo vzorčenja uporabila metodo snežne kepe, saj je po mnenju Polit-O'Hara in Beck ta metoda učinkovita pri naboru ljudi, ki bi jih bilo sicer težje najti. V tej metodi raziskovalec sprašuje prvih nekaj vzorcev, ki se ponavadi izberejo s pomočjo vzorčenja, če poznajo koga s podobnimi stališči ali situacijami, ki bi sodeloval v raziskavi. Metoda snežne kepe ne traja le malo časa, temveč tudi raziskovalcu omogoča priložnost, da bolje komunicira z intervjuvanci, saj so znanci prvega intervjuvanca, prvi intervjuvanec pa je povezan z

raziskovalcem (Polit-O'Hara in Beck, 2006). Vključila sem kandidate, ki delujejo ali so zaposleni na različnih društvih ali organizacijah. Izbrala sem Društvo za nenasilno komunikacijo in Rdeči križ Slovenije – Območno združenje Ljubljana (v nadaljevanju RKS – OZ), kjer delujem kot prostovoljka. Društvo za nenasilno komunikacijo mi je posredovalo informacije, kateri kandidati bi bili primerni in pripravljeni sodelovati v raziskavi. Tako sem dobila kontakte treh zaposlenih, ki so potrdili sodelovanje. Na RKS – OZ sem intervjuvala enega zaposlenega, ki mi je priskrbel dva kontakta prostovoljcev. Preko njiju sem pridobila kontakte njunih znancev in tako dobila dostop do njunih socialnih mrež. Če vzorčenje temelji na metodi snežne kepe, lahko pride tudi do tega, da v vzorec niso vključeni posamezniki brez močnih socialnih mrež. Kot navaja Brečko, posamezniki z močnimi socialnimi mrežami v vzorec lahko vključijo osebe, ki izhajajo iz ene socialne mreže (Brečko, 2009, str. 109). V tem pogledu sem v vzorec vključila kandidata, ki je postal nov prostovoljec na RKS – OZ in njegova socialna mreža ni sovpadala s socialnimi mrežami drugih prostovoljcev.

Skupno sem izvedla deset intervjujev, ki so v povprečju trajali 30 minut. Z intervjuvanci sem se sestajala na njihovih delovnih mestih, v lokalih in v svojem domu. Najpomembnejši je bil osebni stik, saj je bilo nekatere treba pri odgovorih spodbujati za pridobitev kakovostnih odgovorov. Pri intervjujih sem vztrajala tako dolgo, dokler nisem pri nekaterih odgovorih že dosegla zasičenosti z odgovori. Intervjuje sem na koncu preuredila v transkripte in opravila analizo.

8.2 Opis raziskovalnih enot

V raziskavo sem vključila deset moških, ki so stari med 21 in 49 let. Intervjuvanci prihajajo večinoma iz urbanega okolja (trije izmed intervjuvancev prihajajo iz manjših mest, preostali bivajo v večjem mestu). Sedem intervjuvancev je redno zaposlenih, preostali trije so študenti. Intervjuvanci se med seboj razlikujejo glede na doseženo stopnjo izobrazbe – polovica intervjuvancev ima doseženo univerzitetno stopnjo izobrazbe, od tega imajo trije 6. stopnjo in dva 8. stopnjo. Štirje intervjuvanci imajo zaključeno srednjo šolo, en intervjuvanec ima zaključeno osnovno šolo. Intervjuvanci se razlikujejo tudi po tem, ali so v partnerskem razmerju ali ne. Polovica jih je v partnerskem razmerju, polovica jih je navedla, da so trenutno samske osebe.

Urban je star 32 let in prihaja iz manjšega naselja. Zaradi službe se je preselil v večje mesto, kjer živi skupaj s partnerko. Je edinec in je odraščal z mamo samohranilko. Ima zaključeno 8. stopnjo izobrazbe družboslovne smeri in je zaposlen v društvu, kjer deluje na področju preprečevanja nasilja v družbi.

Sašo je star 43 let, živi v manjšem mestu in ima 8. stopnjo izobrazbe družboslovne smeri. Kot otrok je živel v kmečkem okolju. Sašo ima ženo in se v okviru svojega poklica srečuje z nasilnimi moškimi.

Alen je star 47 let in je dokončal 6. stopnjo izobrazbe družboslovne smeri. Ima mlajšo in starejšo sestro. Je ločenec in živi v večjem mestu skupaj s hčerkama. Mlajša hčerka obiskuje srednjo šolo, starejša pa se izobražuje na pedagoškem področju. Njegov poklic je nuditi pomoč osebam, ki nasilje povzročajo, da spremenijo svoje vedenje.

Boris je star 24 let in živi v manjšem mestu. Zaključil je osnovno šolo in živi pri starših. Bratov in sester nima, trenutno je samski. Študira računalništvo in opravlja sezonska dela.

Miran je 49-letni vdovec. Živi v velikem mestu in je zaposlen v neprofitni organizaciji, kjer nudi pomoč brezdomcem. Po izobrazbi je diplomirani strojnik. Živi skupaj z mamo in ji pomaga pri vsakdanjih opravilih in zdravstveni negi zaradi ostarelosti.

Leon je star 19 let in prihaja iz manjšega mesta. Zaključil je poklicno maturo in se vpisal na Fakulteto za strojništvo. V prostem času je prostovoljec in deluje na različnih prostovoljskih organizacijah. Živi skupaj s starši, je edinec in nima izkušnje partnerskega razmerja.

Igor je star 23 let in živi skupaj s starši in sestro. Po izobrazbi je geodet in študira pravo. Biva v manjšem mestu in je v razmerju.

Tim je star 33 let in prihaja iz večjega mesta. Živi sam in ima starejšo sestro. Opravlja delo kot tajnik v neprofitni organizaciji, prosti čas pa namenja prostovoljstvu in nudi pomoč odvisnikom. Zaključil je gimnazijo.

Nejc je star 42 let in prihaja iz večjega mesta. Po izobrazbi je trgovec. Je poročen in ima hčerko. Zaposlen je v večjem podjetju in opravlja delo trgovskega potnika.

Klemen je star 27 let in je diplomirani strojnik. Opravlja delo poklicnega gasilca in v večjem mestu živi skupaj s partnerko.

8.3 Rezultati

8.3.1 Prve seznanitve moških z menstruacijo

Polovica moških se je z menstruacijo prvič seznanila v šoli, trije izmed njih so navedli, da jih je kasneje podrobneje seznanila mama. Urban poleg šole navaja tudi televizijo, Sašo pa revije *Pionirski list*. Alen je kot prvo zaznavo navedel spremembo v vedenju staršev, ki si je takrat še ni znal razlagati. Leon pa se je prvič seznanil z menstruacijo preko šaljenja sošolcev.

Za odgovore je bilo potrebnega veliko spodbujanja in intervjuvanci so si pogosto vzeli čas za razmislek. Pogosto so izrekli besedo *verjetno*, kar nakazuje na njihovo nesigurnost glede lastnega spomina, zlasti pri starejših intervjuvancih. Intervjuvanci so tako pridobili prvo znanje o menstruaciji bodisi iz šole ali od mame. V sklopu šole so se intervjuvanci seznanili z menstruacijo pri biologiji ali pri spolni vzgoji. Poleg Leona so še trije intervjuvanci navedli, da so se sošolci šalili o menstruaciji.

"Za menstruacijo sem prvič slišal po vsej verjetnosti v osnovni šoli. Mama mi je natančno opisala ta pojav, ker smo v družini bili odprte narave in smo se o vsem pogovarjali. Že od nekdaj sem bil radoveden in imel veliko vprašanj, na katera sta mi starša morala odgovoriti. Verjetno mi je tudi mama opisala menstruacijo, potem pa sem se z njo podrobneje seznanil v osnovni šoli" (Klemen).

"Verjetno nekje v osnovni šoli, pri pouku biologije ali pa spolne vzgoje, ne spomnim se čisto dobro. Potem pa mi je tudi mami razložila veliko o menstruaciji, razložila mi je, zakaj nastane, da imajo vse ženske menstruacijo, da uporabljajo vložke in tampone" (Igor).

"S prijatelji se o tem nismo nikoli pogovarjali, mogoče smo kdaj zbili šalo iz menstruacije, drugega se pa ne spomnim" (Nejc).

V tem tematskem sklopu vprašanj me je zanimalo, ali bi si intervjuvanci želeli, da bi v mladosti imeli več informacij na voljo. Sašo, Miran in Boris niso občutili manka informacij. Ostali intervjuvanci so občutili manko informacij in navedli še razloge. Urban meni, da je razlog za manko informacij ta, da je prihajal iz ruralnega okolja in je bila menstruacija tema, ki so se je izogibali. Nejc je pojasnil, da informacije v takratnem času niso bile dostopne. Klemen, Igor in Tim so informacijam o menstruaciji pripisovali strokovnost in suhoparnost, izpostavljanje bioloških zakonitosti menstruacije odvrne mlade od zanimanja. Alen si je želel več primernih informacij o menstruaciji, ki bi presegale tabuje in stereotipe. Leona in Klemna je zmotila spolna vzgoja v smislu, da tam podane informacije o menstruaciji niso bile hkrati podane tudi fantom. Boris, ki ni pogrešal manka informacij, o tem meni drugače: »Moških se menstruacija ne tiče.«

8.3.2 Moški stik z menstruacijo

Večina intervjuvancev se je nadalje v življenju z menstruacijo srečevala v okviru partnerskih razmerij, razen Leona, ki še nikoli ni bil v partnerskem razmerju. Boris in Nejc se s partnerkama nista pogovarjala o menstruaciji. "Kasneje sem zaznal menstruacijo šele, ko sem imel resna razmerja. Bila je prisotna in nič drugega, nisem se o tem pogovarjal z dekletom, toda včasih sem vedel, kdaj jo ima" (Nejc). Tim se je z določenimi partnerkami pogovarjal o menstruaciji, z drugimi spet ne. Urban, Alen, Klemen, Igor, Sašo in Miran so se v partnerskih razmerjih pogovarjali s partnerko o menstruaciji. Urban se je srečeval z menstruacijo, ko je mama v trgovini kupovala vložke. Igor in Tim se spomnita različnih družinskih scenarijev, ko sta sestri ali mama imeli menstruacijo. Tim je tako kot Miran povezal menstruacijo z bolečino. "Z menstruacijo sem se še najbolj srečeval tako, da sem videl sestro v bolečinah. V trebuhu jo je bolelo in se ni mogla udeležiti treninga" (Tim). Miran je edini med sogovorniki povedal, da se je z menstruacijo srečal tudi ob zanositvi: "Srečaš se tudi, ko si ustvariš družino in si želiš zanositi, da ujameš dobre dneve" (Miran). Izpostaviti je treba Alena in Klemna, ki sta ob nekem trenutku doživela proces transformacije, ko zavedno nista imela več zadržkov do menstruacije in sta se lahko o njej prosto pogovarjala.

Kadar sta imeli menstruacijo moja mami in sestra, sta se o tem večkrat pogovarjali. Slišal sem ju, da sta potarnali, da jo morata spet prenašati. Še kakšne počitnice smo prestavljali. Če smo šli na morje, sta imeli onidve glavno besedo o datumu, pogledali sta na svoje koledarčke in takrat smo potem šli na morje. Ni me to nič motilo, ker se mi je zdelo čisto vsakdanje, da potem oni povesta, kdaj gremo. Tudi oče s tem ni imel problema (Igor).

Od mladosti dalje je za nekaj časa izginilo z obzorja. Potem kot mladi moški, ko sem začel vstopati v zveze, prijateljstva, intimna razmerja in z vidika spolnih odnosov, sem verjetno imel svoje razumevanje, ki mu danes lahko rečem starinsko tradicionalno razumevanje. Imam dve starejši hčerki in jaz sem šel skozi proces tega, da sem včasih govoril »teta s Krvavca«, »tisti dnevi« in me je bilo sram govoriti. Danes me ni več sram. (Alen).

Nadalje sem se srečeval v sklopu zvez s partnericami oziroma puncami. Spomnim se primera, ko sem bil kot najstnik pri nekdanji puncici doma in videl sem, da je namerno skrila pred mano vložke. Takrat nisem temu dajal pozornosti, danes bi na to primerno reagiral in jo spodbujal, da ji pred mano ni treba imeti zadržkov. Danes se s punco o menstruaciji pogovarjam zelo odprto, trudim ji nuditi vso svojo podporo, v primeru, da jo potrebuje. Skuham ji čaj in jo razvajam. Takrat jaz skuham kosilo in naredim kakšno gospodinjsko opravilo namesto nje (Klemen).

Intervjuvanci se v vsakdanjem življenju pogovarjajo o menstruaciji večinoma s svojo partnerko. V svojih odgovorih so menstruaciji pripisali izraze, da je normalna, naravna, vsakdanja in ni tabu. Leon in Tim navedeta, da bi se o menstruaciji pogovarjala s partnerko, če bi jo imela. Urban, Boris in Tim se o menstruaciji pogovarjajo tudi s prijateljicami. "S sodelavko imam prijateljski odnos, je feministična aktivistka in se o takšni temi pogovarjava prav nalašč, da razbija tabuje. Z njo se lahko pogovarjam čisto o vsem, tudi na primer o vrstah tamponov" (Urban). Alen, Igor in Nejc se o menstruaciji pogovarjajo znotraj svoje družine, s hčerko, sestro ali mamo. Igor ne more več imeti interakcije z mamo o menstruaciji, ker je že v menopavzi, kot pravi. Nekateri intervjuvanci povedo, da z drugimi nimajo pogovorov o menstruaciji, ali pa je odvisno od tega, če se jim zdi sogovornik primeren za pogovor o tej temi. Ob vprašanju, ali se pogovarjajo z ženskami o menstruaciji, najbolj izstopa Nejc, menstruacijo je povezal z zanositvijo in ji v tej povezavi pripisal določeno negativnost. "Spomnim pa se, da še predno sva z ženo dobila otroka, sva imela nekaj težav pri zanositvi. Plodni dnevi, ovulacija, vse sva morala računati. Takrat vsakokrat, ko je žena začela krvaveti, naju je spravilo v slabo voljo, saj sva vedela, da ni bilo uspeha z zanositvijo. Takrat je bila menstruacija res nekaj slabega in nisva si je želela. Ko ni bilo več menstruacije, takrat sva oba jokala od sreče" (Nejc). Polovica intervjuvancev se o menstruaciji ne pogovarja z drugimi moškimi, teme njihovih pogovorov nikoli ne nanesejo na menstruacijo. Z moškimi, s katerimi se pogovarjajo o menstruaciji, so večinoma prijatelji.

Klemen pojasni, da se pogovori nanašajo na biološko zakonitost menstruacije. Miranovi in Timovi pogovori o menstruaciji pa so na ravni nedolžnih šal. Pojasnita, da bi se v primeru žaljivih šal distancirala, enako je povedal Alen. Igor podobno kot Tim razloži, da v pogovorih o menstruaciji občudujejo sposobnost žensk, da imajo menstruacijo.

"Ravno enkrat zadnjič sem se s sošolci pogovarjal o menstruaciji, da si vsi res ne znamo predstavljati, kako je to, če ti pušča kri vsak mesec, tako da kapo dol ženskam, da to vsak mesec prenašajo. Da morajo imeti menstruacijo in potem še one rojevajo otroke. Vsaj kakšno od teh stvari bi lahko moški prejeli. Pogovarjam se s sošolci in prijatelji" (Igor).

Z moškimi tudi ta tema kdaj pride na plano, ampak ne velikokrat. Včasih se pogovarjamo o tem, če bi kakšen od mojih prijateljev prenesel vse stvari, ki jih doživljajo ženske. Dostikrat rečemo, da noben od nas ne bi prenesel poroda, britja dlak po celem telesu in ne nazadnje tudi menstruacije. Včasih pa pade tudi kakšna šala, ampak kakor sem že omenil, ta šala ni taka, da bi se norčevali iz žensk. Če bi slišal, da se nekdo norčuje, bi mu skušal pojasniti, ali pa se s takim človekom ne bi več družil. To se pogovarjam s prijatelji, s sodelavci pa med malico tema nikoli ne nanese na menstruacijo (Tim).

Večina intervjuvancev je navedla, da uporabljajo izraz menstruacija. Alen, Tim in Nejc zato, ker se jim zdi najprimernejša beseda. Leon drugih izrazov ne pozna, Urbanu so drugi izrazi tuji. Miran in Boris uporabljata evfemizme za menstruacijo. "Slišal sem tudi za "ženske dneve" in sem že sam uporabljal" (Miran). "V vsakdanjih pogovorih, če jo kolegice omenjajo, rečem "teta s Krvavca", v moji družbi oziroma krogu ta beseda najbolj izstopa" (Boris).

Pri vprašanju sprememb, ki naj bi jih ženske doživljale med menstruacijo, je večina intervjuvancev, razen Leona, razmišljala o spremembah med menstruacijo pri svoji partnerki. Leon razmišlja o mami. Urban, Miran, Boris, Tim in Nejc so povezali obdobje menstruacije s spremembo vedenja pri ženski, ki so ga zmožni sami opaziti. Spremembo vedenja vsak od njih opiše drugače. Urban navede, da potrebuje partnerka med menstruacijo več bližine, Boris pove, da je bolj zadržana in Tim, da je bolj čustvena, vendar ne pretirano. Samo Nejc je omenjal obdobje pred menstruacijo, ko ima partnerka PMS, mu tudi sama pove, da je sitna. "Mogoče, če kdaj daje ženo PMS pred menstruacijo, takrat več poje in sama pove, da je sitna. To je pa tudi vse" (Nejc). Rezultati, ki sem jih pridobila, ne sovpadajo z rezultati starejše raziskave *Mnenja in*

predstave o menstruaciji (Kalinšek, 2003, str. 32–42), kjer je 83 odstotkov respondentov poročalo o čustvenih spremembah žensk pred, med in po menstruaciji. Alen in Sašo sta samoiniciativno povedala, da ne potrjujeta tega, da bi bile ženske tečne zaradi menstruacije. Poleg njiju tudi Klemen, Igor in Leon trdijo, da sami ne zaznajo sprememb pri partnerki med menstruacijo, razen če same govorijo o tem. Takrat zaznajo, da partnerka več leži ali prisotnost njenih bolečin. Alen opazi pri hčerkah odvržene vložke v ločenem košu, pri sodelavkah pa menstruacije ne zaznava.

"Spremembe pri ženski v času menstruacije opazim sam, sicer pa mi je o tem sama razlagala, da potrebuje več bližine, bolj ji paše doma ostati in filme gledati, bolj ji paše uživati in bolj je lačna. Ljudje imamo kup načrtov, ko ljudje hujšajo, takrat ne pazi in ji je vseeno. Pri sodelavkah in kolegicah ne opazim sprememb, ker niti nismo blizu. Pri sodelavki slišim kdaj, da ima menstruacijo, da je bolj utrujena in jo razumem" (Urban).

"Pri sodelavkah ne vem in ne opazim, kdaj imajo menstruacijo. Pri hčerkah opazim po tem, ko pozabijo vložek v kopalnici. Prosim jih, ali ga lahko gredo pospraviti. Vem tudi po tem, ker imamo v kopalnici ločene koše. Ne potrjujem tega, da so ženske v času menstruacije drugačne. Tako kot vsi ljudje so lahko tudi ženske tečne in ni krivec menstruacija" (Alen).

8.3.3 *Moški in spolni odnosi med menstruacijo*

Pri vprašanju spolnosti med menstruacijo sem intervjuvance najprej vprašala, ali menijo, da menstruacija vpliva na spolnost pri ljudeh na splošno. Večina je navedla odgovor, da je to odvisno od posameznika. Sašo si predstavlja, da je takrat manko spolnih odnosov, ali pa so le-ti drugačni. Razloge, zaradi katerih ljudje na splošno nimajo spolnih odnosov med menstruacijo, so različni. "Morda, da se menstruacija dojema kot nečistost in zato vpliva med spoloma" (Boris). "Nekateri zaradi starih prepričanj takrat nimajo spolnih odnosov, ker si o tem niso nič prebrali" (Tim). "Kri pri ženski je vidna in veliko ljudi takrat ne gre v posteljo" (Nejc). Boris pove: "Mislim, da tako hudo ne more biti, če ne bi prakticirala spolnosti, da moški ne bi želel." Leon odkrito prizna, da nima zadosti znanja, da bi vedel, ali se med menstruacijo lahko prakticirajo

spolni odnosi ali ne. Miran edini meni, da ni priporočljivo imeti spolnih odnosov med menstruacijo, ker se mora žensko telo takrat regenerirati. Glede osebnega prakticanja spolnih odnosov med menstruacijo so Urban, Alen, Klemen, Igor in Tim navedli, da je odločitev odvisna od partnerke. Razloga, da dekleta ne bi želelo imeti spolnih odnosov med menstruacijo, sta, da je prisotna bolečina ob menstruaciji ali njeno počutje. Po pričevanjih intervjuvancev je razvidno, da odločitev partnerke tolerirajo in spoštujejo. Urban, Klemen in Igor navedejo, da takrat s partnerko ne prakticirajo oralnega spolnega odnosa na željo partnerke, sami pa sicer do oralnega spolnega odnosa med menstruacijo nimajo zadržka. Klemen in Nejc pri spolnem odnosu med menstruacijo uporabita brisačo, zaradi možnosti obarvanja posteljnine s krvjo. Pri Sašu, Borisu in Nejcu spolni odnos zaradi menstruacije ni drugačen. Miran je edini, ki med menstruacijo nima spolnih odnosov, čeprav pravi, da se mu to ne gabi. Leon še ni imel izkušnje spolnega odnosa, bi se pa posvetoval predhodno s partnerko, če je priporočljivo imeti spolne odnose med menstruacijo.

"Vpliv je že to, da takrat ni dobro, da ima spolne odnose. Sem videl različne poglede na to, da nekatere ženske imajo spolne odnose med menstruacijo. Čeprav meni se to ne zdi primerno, pa ne zaradi tega ker bi se meni karkoli, ampak ker je takrat telo šibkejše in se obnavljajo določene stvari. Treba je pustiti počitek, to je moj pogled. Nisem nikoli preferiral, čuvati in crkljati, da pride čez te dneve lažje čez. Jaz ne prakticiram takrat spolnosti" (Miran).

Malo me je sram priznati, ne vem zdaj točno, ali je priporočljivo ali ženske ne morejo imeti spolnih odnosov ali lahko. Ali samo tiste tri dni ne, ostale dneve pa normalno. Tudi ne vidim, če bi lahko menstruacija kakorkoli vplivala, razen na stranišču, bazenu ali pri spolnem odnosu. Bil bi odprt za pogovore, tiste tri dni, bi ji jaz pomagal, če bi imela težave. Verjetno tiste tri dni menstruacije ne bi potekal spolni odnos. S tem znanjem, ki ga imam zdaj, ne vem, ali bi se lotil spolnih odnosov s punco, če ima menstruacijo. Najprej bi jo vprašal, ali je možno imeti spolni odnos med menstruacijo, »pogoogljal bi«. Če bi bila punca za, da je normalno imeti spolni odnos, potem ne bi imel zadržka, bi ji zaupal in naredila bi tako, kot bi ona rekla (Leon).

Name oziroma na naju s punco nima vpliva. Spolnost zaradi menstruacije ne predstavlja nobene ovire, edino kar narediva je, da podstaviva na posteljo brisačo, da ne umaževa posteljnine. Če puncu ali meni ne pašejo spolni odnosi, je to za oba absolutno sprejemljivo. Če puncu ne pašejo spolni odnosi zaradi menstruacije, je to zame sprejemljivo, ker ima lahko močne krče. To sprejemem kot normalno in tudi punca sprejme, če meni kdaj ne pašejo. Edino takrat, ko ima punca menstruacijo, nimava oralnega spolnega odnosa, ker si ga punca ne želi. Sam nimam teh problemov in ji rečem, da mi ni problema to početi, ampak če si tako želi, upoštevam njene želje (Klemen).

8.3.4 Moški in kupovanje higienskih pripomočkov

Vsi intervjuvanci kupujejo ali pa so kupovali higienske pripomočke po predhodnem informiranju z žensko, kateri so higienski pripomočki namenjeni. To so po večini partnerke, hčerke ali mame. Informacije se v večini nanašajo na vpojnost, ki jo prepoznajo po številu kapljic, navedenih na higienskem pripomočku, znamka, vrsta bombaža in krilca. Zaradi predhodnega informiranja v trgovini nimajo težav z nakupom pri higienskih pripomočkih. Urban je v preteklosti občutil pri nakupu higienskih pripomočkov sram, danes enači nakup higienskega pripomočka z nakupom hrane. Leon pri nakupu higienskih pripomočkov občuti manj nerodnosti, kot če bi kupoval kondome. Klemen danes ne opravlja več nakupov higienskih pripomočkov, ker pojasni, da je njegova partnerka postala uporabnica menstrualne skodelice. Igor, Tim in Nejc so imeli v preteklosti izredno situacijo, ko so morali nujno opraviti nakup, ko je v njihovem gospodinjstvu zmanjkalo protibolečinskih tablet ali higienskih pripomočkov.

"Enkrat sem se za novo leto odpeljal do bencinske črpalke, ker je bila edina odprta trgovina. Takratna punca je nepričakovano dobila menstruacijo. Povedala mi je, da je vseeno, sam naj kupim vložke, ki so bolj močni. Močni so tisti vložki, ki imajo več kapljic. Pogledal sem po trgovini, kje se nahajajo vložki, trgovina na bencinski črpalci je res majhna in takoj najdeš polico, kjer se nahajajo" (Tim).

"Se je že zgodilo, da sem moral nujno steči po vložke za hčerko. Ona uporablja drugačne kot mama in takrat jih je zmanjkalo. Žena ima vložke ponavadi vedno na zalogi, hčerki pa jih včasih zmanjka. Mogoče še ni toliko dosledna. Hčerka mi je povedala, katere hoče, in sem odšel v drogerijo po njih. Povedala mi je, da hoče specialne s krilci, znamke se trenutno ne spomnim, pa koliko kapljic mora imeti" (Necj).

Večina intervjuvancev ne kupuje protibolečinskih tablet za menstruacijo, ker jih partnerke ne uporabljajo. Alen je svetoval hčerki, naj vzame protibolečinsko tableto, ker je imela zaradi menstruacije močne bolečine.

8.3.5 *Moško doživljanje menstruacije*

Vsi intervjuvanci so dali jasne odgovore, da če menstruacija nanje vpliva, to ne predstavlja nikakršne ovire. Menstruacijo razumejo kot del vsakdanjega življenja, ki mu ni mogoče ubežati. "Če ima punca ali kdorkoli kdaj menstruacijo in se zaradi tega ne počuti dobro, čisto človeško, da takrat ostaneva doma" (Igor). Alen, Klemen in Boris so podali primer, ko se načrtovanje morja izogiba datumu potencialne menstruacije. Zanje takšno načrtovanje ne predstavlja problema in so razumevajoči. Nekateri intervjuvanci vidijo v menstruaciji pozitivne učinke. "Sem čustven človek in kvečjemu mi je dodaten bonus, ker moja punca zna biti zelo čustvena, velikokrat pa tudi ne. Med menstruacijo postane čustvena in mi paše, da se takrat zblížava, da se želi crkljati in želi umirjeno živeti tisti dan ali pa tiste tri dni" (Urban). Prav tako vidi pozitivne učinke Igor: "Še nekaj dobrega lahko iz tega potegnem, ker se lahko takrat še jaz bašem s čokolado". V tem sklopu izstopa Nejc, ki menstruacijo v primeru zanositve doživlja kot negativen vpliv. "Kot sem že povedal, je imela menstruacija velik vpliv pri zanositvi. Takrat sem veliko pozornosti posvetil temu, da sem razumel žensko telo in proces spočetja otroka. Žal takrat je bila res velika nadloga, toda ko nama je z ženo uspelo zanositi, potem sem pozabil na menstruacijo" (Nejc).

Pri vprašanju, ali intervjuvanci zaznajo zadržke pri pogovorih o menstruaciji, so bili Boris, Leon in Nejc enotnega mnenja, da je tema o menstruaciji danes bolj odprta. Ostali intervjuvanci zaznajo, da imajo nekateri moški še vedno zadržke. Urban in Alen zaznavata, da nekateri moški uporabljajo evfemizme za menstruacijo. Klemen pove, da imajo nekateri moški še vedno zastarela prepričanja, kot jih je nekoč imel tudi sam. Igor podobno kot Tim navede šovinistične moške: "Predstavljam si tudi kakšne šovinistične moške, ki se v lokalni pivnici v roki norčujejo na račun žensk, zbijajo šale, da ženske pijejo kri moškimi, zato pa potem morajo vsak mesec krvaveti." Podobno tudi Tim navede, da se s takimi moškimi ne družijo: »Videl sem že, da se nekateri moški pogovarjajo o tem zelo primitivno. Sam se niti ne gibam v taki družbi, ker iskreno se s takimi ljudmi niti nimam veliko za pogovarjati. Toleriram zgolj šale, ki so nedolžne in ne bodo nikogar užalile.« Urban in Sašo pojasnita zadržke moških pri pogovarjanju o menstruaciji zaradi patriarhata.

V študiju filozofije sem se ukvarjal s strahom pred ženskami skozi mitologijo in ugotovil, da je to zelo globoko ukoreninjeno že od nekdaj, ko so od prvih kultur dalje ženske izločali med menstruacijo. Rekel bi, da je to še danes ostalo, rekel bi, da je to povezano s plodnostjo, ker imajo ženske nadzor nad tem, moški pa ne. Mi ne rodimo, ne proizvedemo novega bitja, vsaj ne direktno. Zdi se mi, da je to takšna moč, skoraj božanska in mislim, da so se ljudje tega bali. Svet je bil svet moških in je bilo zaradi tega sprejeto (Urban).

"Glede na to, kaj smo moški naredili, kako se je družba ustvarila, kako smo ovrednotili. Zdaj se moški recimo zanimamo za menstruacijo kot nekaj ekskluzivno ženskega, seveda da bi morali poznati, ker je to nekaj zelo človeškega. Po vsej verjetnosti ne poznajo vsi tega, ker se vse zreducira. Možno, da so predsodki ali stereotipi, ne spremljam tega, si pa predstavljam, da je to povezano" (Sašo).

V nadaljevanju me je zanimalo, kakšen odnos imajo moški do reprezentacije tečne ženske. Vsi intervjuvanci so se oprli na oglase in njihovo zavajanje potrošnikov. Polovica intervjuvancev se strinja, da se ženske med seboj razlikujejo in ni nujno, da je tečnost posledica menstruacije. Alen in Tim dojemata oglase kot težavo, ker le-ti pri ljudeh zgolj še dodatno potrjujejo že obstoječe stereotipe. "Težava je, če ima nekdo stereotipe, da je ženska tečna in brez čustvene zrelosti, po ogledu reklame samo potrjuje svoj stereotip. Kar je odvisno od človeka, meni reklame ne bi mogle potrjevati starinskih prepričanj, ker sem jih že predelal" (Alen). Klemen in Igor opozorita na nepravilno prikazovanje modre barve za menstrualno kri.

Večina intervjuvancev meni, da bi moški morali nameniti več pozornosti menstruaciji. Urban, Alen in Igor menijo, da bi večja pozornost menstruaciji blagodejno vplivala na partnerski odnos. Klemen, Sašo, Nejc in Tim predlagajo več izobraženja s pogovorom in branjem. "Tisti moški, ki imajo do menstruacije zadržke, bi se lahko v tej smeri bolj izobrazili, ker bi to ne nazadnje utrdilo odnos med partnerjema" (Klemen). Miran in Boris se ne strinjata, da bi moški morali nameniti več pozornosti menstruaciji. Miran pojasni, da moški vse izvedo o menstruaciji na svoji življenjski poti. Boris razloži, da se tema menstruacije moških ne tiče. Leon sam prizna, da o tej temi ne ve toliko, kot bi si sam želel, po mnenju Igorja pa bi se morali izobraziti zgolj starejši moški, saj njegova generacija ve dovolj o tem.

Moški po naravi tega nimamo in mislim, da nagonsko nas menstruacija ne zanima, ker imajo to samo ženske. Glede na to, kaj vse internet omogoča, mislim, da se čisto dovolj najde informacij. Mislim, da moški nimajo tabujev okoli tega. Prisotni so stereotipi, verjetno bi stereotipe razbijal z več pogovora. Bolj kot z izobraževanjem je boljši pogovor o spolnosti. Zato ker otrok, ko bo odšel na izobraževanje o spolnosti, se bo smejal in tega ne bo poslušal. Starš z večjo avtoriteto, ki mu bo zadevo znal predstaviti na zabaven in poučen način to razlagal, bo otrok več odnesel kot drugi otroci (Boris).

Pri vprašanju, ali obstajajo razlike pri moških različnih generacij pri odnosu do menstruacije, so prevladovali odgovori, da obstajajo razlike. Po mnenju intervjuvancev se moški starejše generacije o menstruaciji niso z nikomer pogovarjali ali pa niso imeli zadovoljivega znanja o tem. Igor omeni cerkev: "Si predstavljam, da je imela veliko vlogo pri tem cerkev" (Igor). Hkrati tudi večina meni, da je na skrivanje menstruacije vplivalo ruralno okolje. Svojih dedkov si večina intervjuvancev ne predstavlja, da so sami kupovali higienske pripomočke. Alen in Klemen menita, da so tudi v današnji družbi prisotni moški zadržki do menstruacije. Na tej točki izstopata Boris in Miran, ki nista izrazila strinjanja pri obstoju razlik moških v generaciji pri posvečanju pozornosti menstruaciji. Boris pravi: "Mislim, da ni razlike v generaciji pri posvečanju pozornosti. Malo čuden moraš biti, če bi ti bilo odveč iskati higienske pripomočke. Mogoče je bilo včasih le bolj ozkogledno" (Boris). Miran navede, da je njegov oče odprt do menstruacije, medtem ko je mami bolj nerodno. "Čeprav verjetno bi bil problem pri mami, ona je bolj zaprtega tipa. Z lahkoto si predstavljam očeta, da bi šel kupit higienske izdelke" (Miran).

9 INTERPRETACIJA

Rezultati raziskave so pokazali podobnosti z že obstoječimi raziskavami in hkrati odmik moških od stigmatiziranja menstruacije. Razlike, ki so se pokazale pri odgovorih znotraj posameznih tematskih sklopov, bi lahko pomenile vidne spremembe v tradicionalni moškosti, saj je iz odgovorov razvidno, da moški v današnji družbi menstruaciji posvečajo več pozornosti. Zaradi majhnosti analiziranega vzorca pridobljenih rezultatov, kot smo že zapisali, ne moremo posplošiti na celotno populacijo moških, vendar so ugotovitve relevantne za nadaljnje proučevanje menstruacije s sociološkega vidika.

Spomin na prvo znanje o menstruaciji je pri moških zamegljen, večinoma so o menstruaciji pridobili prve informacije v šoli in družini, najpogosteje jih je posredovala mama. Te ugotovitve potrjujejo izsledke raziskav, ki so jih opravili Allen in drugi (2011). Rezultati moje raziskave pokažejo, da šola kot izobraževalna institucija o menstruaciji poučuje v sklopu predmetov biologija ali spolna vzgoja. Informacije o menstruaciji, ki so jih pridobili v šoli, so bile strokovno učbeniško naravnane, tudi druge raziskave ugotavljajo prisotnost simpliciranega opisa menstruacije v medicinskem žargonu (Allen in drugi, 2011).

V mladosti se moški še vedno lahko soočijo z menstruacijo kot tabu temo. Kot tako jo zaznavajo iz odnosov starejših do menstruacije in jo posledično tudi sami interpretirajo kot misteriozno. Kot pravita Peranovic in Bentley (2017) ima lahko takšno dojemanje menstruacije pri fantih za posledico prenašanje vzorcev iz otroštva v odraslo dobo. Informacije o menstruaciji, ki jih moški prejmejo v mladosti, so pomanjkljive v smislu, da družbeno okolje ne namenja pozornosti menstruaciji, strokovne informacije pa mladim ne vzbujajo zanimanja. Spolna vzgoja, ki temelji na segregaciji spolov, znanja o menstruaciji ne posreduje moškemu spolu, saj se vzpostavlja neenakovredna ovrednotenost spolnih kategorij. Razlikovanje dveh spolov je inherentno vključeno v hierarhizacijo spolov (Švab, 2002, str. 202–203). Z ločevanjem spolne vzgoje po spolu se vzpostavlja družbeni red, kjer je moškemu spolu odvzeto znanje o menstruaciji in menijo, da je menstruacija zgolj vprašanje ženske. Po mnenju stroke pa ima moški odnos do menstruacije neposreden vpliv na moško dojemanje žensk na splošno (Allen in drugi, 2011; Peranovic in Bentley, 2017 in Rajak, 2015).

Moški se z menstruacijo ponovno srečajo v obdobju, ko začnejo sklepati (resna) partnerska razmerja preko pogovorov s partnerko o menstruaciji. Partnerka je tudi oseba, s katero se moški največ pogovarjajo o menstruaciji. Takoj za partnerko so prijateljice, sodelavke in hčerke. V pripovedih intervjuvancev so menstruacijo opisovali kot del vsakdanjega življenja. Sogovorniki o menstruaciji niso govorili s slabšalnimi izrazi ali negativnimi konotacijami. Negativnost se kaže zgolj v smislu, da polovica intervjuvancev nima pogovorov o menstruaciji z drugimi moškimi. Pogovori se odvijajo na ravni šal, ki jih trije intervjuvanci opišejo kot nedolžne, v primeru žaljivih šal pa bi se distancirali. Pozitivnost pri pogovorih z drugimi moškimi o menstruaciji se kaže pri opisovanju bioloških zakonitosti ali pa občudovanju sposobnosti ženskega spola, ko ima menstruacijo. Intervjuvanci so navedli, da v vsakdanjih pogovorih uporabljajo zgolj izraz menstruacija. Prisotnost uporabe evfemizmov je bilo mogoče zaslediti zgolj pri dveh intervjuvancih. Z odsotnostjo evfemizmov menstruacije ne stigmatiziramo.

Polovica intervjuvancev je navedla, da so sami sposobni opaziti spremembe pri ženski med menstruacijo. Te spremembe se nanašajo na vedenje, ki pa je lahko pri vsaki partnerki različno. Zaznavanje sprememb me je najbolj presenetilo, saj sem domnevala, da bodo opisi sprememb odražali prezirljiv odnos do menstruacije oz. do žensk (in njihovega domnevno spremenjenega vedenja). Če v tuji raziskavi nosi samo določen del moških potencial za razumevanje z vidika zrelosti in empatije (Allen in drugi, 2011), se v naši raziskavi pokaže, da imajo vsi intervjuvanci potencial za razumevanje ženske med menstruacijo in ji ne pripisujejo negativnih konotacij. To ugotovitev lahko povežem z našim izbranim vzorcem moških, da so intervjuvanci verjetno bolj razumevajoči, ker 6 intervjuvancev deluje na področjih humanitarnosti in preprečevanja nasilja, kjer že v osnovi delujejo bolj odprto in strpno. Samo en intervjuvanec je omenil PMS in z njo povezano težnobo pri ženskah. Intervjuvanci priznavajo spremembe v vedenju med menstruacijo, vendar te spremembe vsi opisujejo z veliko mero sočutja in razumevanja.

Intervjuvanci menijo, da se danes določeni ljudje izogibajo spolnim odnosom med menstruacijo, drugi pa ne. V starejši slovenski raziskavi (Kalinšek, 2003, str. 32–42) polovica intervjuvanih moških ni prakticirala spolnih odnosov med menstruacijo iz higienskega ali zdravstvenega razloga, ker ni estetsko in menijo, da s spolnim odnosom obremenjujejo menstruacijo. Tretjina moških iz raziskave brez problema uživa v spolnem odnosu s partnerko med menstruacijo, takšne

spolne odnose prakticirajo občasno, če ne gre drugače in ob emocionalni navezi na partnerko (Kalinšek, 2003, str. 32–42). V naši raziskavi je polovica intervjuvancev navedla, da je odločitev glede spolnega odnosa med menstruacijo in njegovega poteka odvisna od partnerke. Pri ostalih treh intervjuvancih spolni odnos med menstruacijo ni drugačen in ne vpliva na kvaliteto njihove spolnosti. V primerjavi s starejšo raziskavo naši podatki kažejo, da tradicionalna moškost na tem področju slabi, saj neestetskost nikoli ni bila navedena kot razlog, zaradi katerega intervjuvanci med menstruacijo ne bi želeli imeti spolnega odnosa. Odločitev o spolnih odnosih med menstruacijo je na strani ženske, moji sogovorniki kažejo razumevanje do prisotnosti bolečin ali slabega počutja partnerke med menstruacijo.

V naši raziskavi vse intervjuvane osebe nakupujejo menstrualne izdelke tako, da se o tem predhodno posvetujejo z žensko, kateri so higienski pripomočki namenjeni. Pri nakupu ne občutijo nelagodja.

Intervjuvanci so bili odločni v tem, da v primeru, ko menstruacija vpliva nanje, to zanje ne predstavlja ovire in ne določa kvalitete življenja. Menstruacijo sprejmejo s pozitivno naravnostjo, ker jo imajo za naraven, nujen proces. Če ima partnerka zaradi menstruacije probleme, so razumevajoči in ji nudijo emocionalno oporo. V naši raziskavi je bilo tako mogoče zaznati, da so intervjuvanci v veliki meri v pomoč partnerkam med menstruacijo, ko jim namenjajo pozornost in se trudijo biti empatični.

Kakor ugotavljajo intervjuvanci v naši raziskavi, v družbenem okolju še vedno obstajajo zadržki pri pogovorih o menstruaciji, hkrati pa se odpirajo prostori večje odprtosti do te teme. Nekateri intervjuvanci so na določenih mestih sami prišli do ugotovitve, da je do neke mere vzrok za zatiranje žensk že sam zadržek do menstruacije. Tako v svetu, kjer menstruacija še vedno ostaja tabuizirana, prevladuje dominanten svet moških.

Medijske interpretacije ženskam, ki imajo menstruacijo, pripisujejo neuravnovešena psihična stanja, fizično slabost in predpisovanje primerne menstrualnega vedenja (Šribar, 2004 str. 39). Vsi intervjuvanci dojemajo medijske prezentacije v splošnem kot problematične in v tem pogledu zavračajo podobo »tečne ženske«. Odgovori intervjuvancev so ujemajoči tudi, ko gre za

namenjanje pozornosti moških menstruaciji, saj pridejo do ugotovitve, da bi večje posvečanje menstruaciji lahko imelo pozitiven vpliv na partnerski odnos. Intervjuvanci bi problem premajhnega namenjanja pozornosti menstruaciji reševali z izobraževanjem, pogovorom in branjem o menstruaciji.

Novi moški, za razliko od tradicionalnega moškega, poseduje znanje o menstruaciji, se pogovarja o tem in kupuje higienske pripomočke za menstruacijo. Novi moški je lahko tudi doživel izkušnjo transformacije, osvoboditev tradicionalnih vzorcev dojemanja menstruacije, ko jih je zavestno ali nezavedno pretvoril tako, da posveča pozornost menstruaciji. Novi moški je prepričan, da s posvečanjem pozornosti menstruaciji blagodejno vpliva na partnersko razmerje. Vsekakor pa nova moškost ne predstavlja absolutnega monopola moškosti, saj mu kot antipod nasproti prihaja moški, neosvobojen (celotne) tradicionalnosti, ki meni, da je menstruacija izključno stvar ženske, zato ne potrebuje znanja o njej. Ni presenetljivo, da je takšen moški v manjšini. V luči nove moškosti pa se najdejo tudi novi pogledi na menstruacijo, ko dobi negativno konotacijo v primerih neuspešnih poskusov zanositve.

10 SKLEP

Med žensko in moškim eksistira vzajemna misterioznost, saj sta si drug drugemu vedno skrivnost. Vsak spol je podvržen le sebi, vsakdo lahko v svoji imanentnosti spozna zgolj lastne lastnosti. V moškemu se nikoli ne bo realizirala menstrualna bolečina, nenehno bo v nevednosti kakšna so občutja v menstruiraajočem ženskem telesu. Na tem mestu se je treba sklicevati na univerzalno veljavno pravilo kategorije, po katerem je moška miselnost sveta skonstruirana tako, da so njegova stališča absolutna in ne razumejo vzajemnosti (De Beauvoir, 2010, str. 317). "Ker je ženska misteriozna za moškega, je pojmovana kot misterioznost na sebi" (De Beauvoir, 1999, str. 346). Menstruacija je sprožitelj razlikovanja spolov. Obdobje menstruacije se dogaja očem nevidno, zato moški menijo, da ga nikoli ne bodo v celoti razumeli (Allen in drugi, 2011, str. 142).

Diplomska naloga je namenjena boljšemu razumevanju seznanjenosti moških s fenomenom menstruacije in njihovega dojemanja menstruacije v vsakdanjem življenju. S pregledom in analizo literature lahko sklenem, da menstruacija velja za žensko domeno in da jo moški negativno dojemajo. Kot je razvidno iz literature, tematiki moškega dojemanja menstruacije ni namenjena zadostna količina raziskav, zato je namen diplomske naloge predstaviti nekatere obstoječe raziskave in z lastno empirično raziskavo zapolniti ta manko.

Skozi sociološko prizmo je mogoče videti odnos do menstruacije kot odnos družbe do žensk. V družbi vse bolj močnih glasov žensk, ponovnih bojev za že pridobljene pravice, ko se v luči groženj ponovno prebuja feminizem, prav tam obstoji prostor, ko menstruacija kot najbolj samoumeven proces ženske ne želi biti več zaznamovana s stigmo. Za sodobno družbo koncept hegemonnega moškega ni več najbolj optimalen, saj se pojavljajo nove oblike moških in znotraj teh je »novi moški« pripravljen na odkrito razpravo o menstruaciji, s tem pa bo predstavljal pomemben doprinos družbi.

Za pomoč pri odpravi menstruacijske stigme so moški prav tako kompetentni. Pojavljajo se bolj odprti komunikacijski prostori, ko imajo posamezniki boljše pogoje za pridobivanje znanja o

zdravju žensk. Moško posvečanje pozornosti menstruaciji je bilo po opravljenem pregledu precej večje, kot sem pred izvedbo domnevala, saj se o stigmi menstruacije še danes problematizira.

Za bolj poglobljeno razumevanje moškega odnosa do menstruacije bi bilo smiselno izvesti raziskavo mlajših fantov, kjer bi lahko dobili bolj verodostojne in kakovostne informacije o njihovih začetnih védenjih o menstruaciji. Poleg pozitivnih opažanj moškega odnosa do menstruacije še vedno obstajajo prostori za izboljšave. Z vsakim dodatnim raziskovanjem fenomena menstruacije se opozarja na probleme, vezane na menstruacijo, in s tem se krha tudi njena stigma.

11 VIRI

1. Allen, K. R., Kaestle, C. E. in Goldberg, A. E. (2011). More Than Just a Punctuation Mark: How Boys and Young Men Learn About Menstruation. *Journal of family issues* 32(2), 129–156.
2. Ashe, F. (2007). *The New Politics of Masculinity. Man, Power and Resistance*. Abingdon, New York: Routledge.
3. Berry, R. S. Y. (1999). Collecting data by in-depth interviewing. Paper presented at the British Educational Research. Brighton, Hong Kong: University of Sussex, 2–5.
4. Beynon, J. (2002). *Issues in Cultural and Media studies: Masculinities and Culture*. Buckingham: Open University Press.
5. Brečko, B. N. (2009). Istospolno usmerjeni: metodologija raziskovanja skritih populacij. *Družboslovne razprave*, XXI (49/50), 107–118.
6. Bridges T., Pascoe C. J. (2014). Hybrid masculinities: New directions in the sociology of men and masculinities. *Sociology Compass*, 246–258.
7. Connell R. W. (1995). *Masculinities*. Cambridge, England: Polity Press.
8. Connell R. W. (2012). *Moškosti*. Ljubljana: Založba Krtina.
9. Dan, A. J. (2013). Emancipatory Research: Then and Now. *Sex Roles*, 68(1–2), 163–167.
10. De Beauvoir, S. (1999). *Drugi spol 1*. Ljubljana: Delta.
11. De Beauvoir, S. (1999). *Drugi spol 2*. Ljubljana: Delta.
12. De Beauvoir, S. (2010). *Second sex*. New York: Alfred A. Knopf.
13. Dörnyei, Z. (2007). *Research Methods in Applied Linguistics: Quantitative Qualitative, and Mixed Methodologies*. Oxford: Oxford University Press.
14. Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on The Management of Spoiled Identity*. Harmondsworth: Penguin.
15. Iacuone, D. (2005). Real Men Are Tough Guys: Hegemonic Masculinity and Safety in the Construction Industry. *Journal Of Men's Studies*, 13(2), 247–266.
16. Johnston-Robledo, I. in Chrisler J. C. (2013). The Menstrual Mark: Menstruation as a social stigma. *Sex roles*, 68(1–2), 9–18.

17. Johnston-Robledo, I. in Stubbs M. L. (2013). Positioning periods: menstruation in social context: an introduction to a special issue. *Sex Roles*, 68(1/2), 1–8.
18. Kalinšek, M. (2003). Menstruacija v vsakdanjem življenju ostaja tabu. *Časopis za kritiko znanosti*, 31(212), 32–42.
19. Kaplan, D., Rosenmann, A. in Shuhendler, S. (2016). What about nontraditional masculinities? Toward a quantitative model of therapeutic new masculinity ideology. *Men and Masculinities*, 20(4), 393–426.
20. Kaufman, M. (1993). *Cracking the Armour: Power, Pain and the Lives of Men*. Toronto: Penguin/Viking.
21. Kimmel, M. (2000). Saving the males: The sociological implications of the Virginia Military Institute and the Citadel. *Gender & Society*, 14, 494–517.
22. Moloney, S. (2010). How menstrual shame affects birth. *Women and Birth*, 23(4), 153–159.
23. Peranovic, T. in Bentley, B. (2017). Men and Menstruation: A Qualitative Exploration of Beliefs, Attitudes and Experiences. *Sex Roles*, 77, 113–124.
24. Polit-O'Hara, D. F. in Beck, C. T. (2006). *Essentials of nursing research: Methods, appraisal, and utilization*. 6th edn. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins.
25. Rajak, I. (2015). She Got Her Period: Men's Knowledge and Perspectives on Menstruation. Mankato: Minnesota State University. Dostopno prek <https://cornerstone.lib.mnsu.edu/etds/429/>
26. Robertson S. (2007). *Understanding men and health: Masculinities, identity and well-being*. London, England: McGraw-Hill Education.
27. Saksida, I. (2003). Nič posebnega: popolnoma normalno in naravno. *Časopis za kritiko znanosti*, 212(31), 13–31.
28. Sender, K. (1997). To Have and to Be: Sex, Gender, and the Paradox of Change. *University of Pennsylvania Women and Language*, 20(1), 18–23.
29. Sim, J. (1998). Collecting and Analysing Qualitative Data Issues Raised by the Focus Group. *Journal of Advanced Nursing*, 28, 345–352.
30. Šadl, Z. in Pivec, N. (2007). Reprezentacija moškosti v popularnem rapu na primeru 50 cent. *Teorija in praksa*, 44(3/4): 447–460.
31. Šribar, R. (2004). *O menstruaciji: telo v diskurzu, diskurz v telesu*. Ljubljana: Delta.

32. Švab, A. (2002). Divided we stand – Teme in dileme študije spolov. Debeljak, A., Stanković, P., Tomc, G. In Velikonja, M. (ur.), *Cooltura – uvod v kulturne študije*. Ljubljana: Študentska založba.
33. Walker A. E. (1997). *The menstrual cycle*. London in New York: Routledge, 59–114.
34. West, C. In D. H. Zimmerman. (1987). Doing gender. *Gender and Society*, 1(2), 25–151.
35. Zaviršek, D. (2003). Luna polna, jaz pa bolna, luna prazna, jaz pa blazna. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 31(212), 53–66.
36. Žnidaršič, S. 2003. Menstruacija postane javni problem. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 31(212), 61–81.

PRILOGE

Priloga A: Intervju z Urbanom

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

Gotovo pred desetim letom, verjetno sem slišal prvič na televiziji ali v šoli. Potem mi je mama več o tem razložila, ko sem spraševal. Večina podatkov je potem prišla od mame. Ona je samohranilka in je z mano delila veliko stvari, karkoli me je zanimalo, mi je razložila, ni preložila. Bila je iskrena z mano, razložila, kaj, kako in zakaj.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Izredno velik manko informacij, živel sem na vasi. Moji sovrstniki niso o tem skoraj nič vedeli, tako da sem jim večinoma jaz razlagal stvari. Spomnim se, da je bila to nekakšna tema, ki je je bilo fante predvsem sram, tudi punce verjetno, samo s puncami se nismo veliko družili. Te teme se je izogibalo.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Spomnim se, da sva šla z mamo v trgovino kupovat vložke. Povedala mi je, da je to za menstruacijo. Poznal sem zadevo in mi je mogoče to samo še utrdilo znanje, ko sem videl, da je za to treba še dodatno skrbeti, ampak mi ni bilo več tuje.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

S punco se o tem pogovarjam, kot da je nekaj čisto normalnega. Z drugimi ženskami pa čisto odvisno, kakšen odnos imam z njimi. S sodelavko imam prijateljski odnos, je feministična aktivistka in se o takšni temi pogovarjava prav nalašč, da razbija tabuje. Z njo se lahko pogovarjam čisto o vsem, tudi na primer o vrstah tamponov. Z drugimi pa raje ne načenjam teme, ker ne vem, kakšen odnos imajo do tega.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

S prijatelji v otroških letih se nisem mogel z njimi pogovarjati. Opazil sem, da je moškim o tem težko govoriti, zato tudi jaz nisem. Imel sem srečo, da mi je mama vse pojasnila. Včasih malo

izzivam kakšnega kolega, da vidim, kakšen bo odziv, ne želim pa siliti. S kolegom, s katerim se dolgo družim, potem se malo pogovarjamo, veliko pa ne, skoraj da ni te teme »na meniju«. Z maksimalno dvema se o tem pogovarjam. Včasih kdo pojama, da ta teden ima menstruacijo, pa potem svetujem.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

Pravzaprav ne, samo menstruacija, nič drugega nisem uporabljal, mi je tuje, da bi kaj drugega uporabljal.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Spremembe pri ženski v času menstruacije opazim sam, sicer pa mi je o tem sama razlagala, da potrebuje več bližine, bolj ji paše doma ostati in filme gledati, bolj ji paše uživati in bolj je lačna. Ljudje imamo kup načrtov, ko ljudje hujšajo, takrat ne pazi in ji je vseeno. Pri sodelavkah in kolegicah ne opazim sprememb, ker niti nismo blizu. Pri sodelavki slišim kdaj, da ima menstruacijo, da je bolj utrujena in jo razumem.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Gotovo ima menstruacija vpliv na spolnost. Prijatelj je imel novo punco in sem ga vprašal, ali je z njo že imel spolne odnose in je odgovoril, da ne, ker ima ravno menstruacijo. Kolikor slišim ljudi takrat seks odpade, medtem ko pri nekaterih pa ne. Pri meni pa je odvisno. Menstruacija je lahko razlog, da moji puncici ne paše imeti spolnih odnosov, ker jo boli, ni pa to vedno. Meni sicer ni problem oralni seks, njej pa je nekoliko nerodno. Če prakticirava spolne odnose, potem brez oralnega seksa.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Včasih jaz nakupujem za oba in če česa zmanjka, potem se tisto kupi. Prej se pozanimam in vprašam koliko kapljic, katero znamko, sam se o tem nisem poglobljeno informiral. Prvič sem šel kupit za nekdanjo punco in mi je bilo malo nerodno, danes pa je nakup higienskih pripomočkov podoben kot bi kupil kekse. Nikoli nisem potreboval pomoči, sem se že prej dobro pripravil in ni bilo treba spraševati. Najdem hitro pravi oddelek, sem se pa prej pripravil, da ne bi spraševal. Protibolečinskih tablet nisem kupoval, ker jih punca ne uporablja.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

Vpliv ima menstruacija ravno toliko, kakor če je človek lačen in mora jesti. Ne gre mi na živce, ker je to del vsakdanjega življenja. Si želiš nekaj početi, pa ne moram iz teh razlogov. Sem čustven človek in kvečjemu je dodaten bonus, ker moja punca zna biti zelo čustvena, velikokrat pa tudi ne. Med menstruacijo postane čustvena in mi paše, da se takrat zbližava, da se želi crkljati in želi umirjeno živeti tisti dan ali pa tiste tri dni.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Pri poklicu delam veliko z moškimi in ko se z njimi pogovarjam, opazim, da uporabljajo zelo veliko nedirektne izraze, besedo menstruacija zelo malo slišiš. Slišiš »tisti dnevi« ali pa »bolna«. Ljudje se bojijo soočiti s to tematiko, izogibajo se direktne besede, zlasti moški. Meni to ne pomeni nič posebnega. V študiju filozofije sem se ukvarjal s strahom pred ženskami skozi mitologijo in ugotovil, da je to zelo globoko ukoreninjeno že od nekdaj, ko so od prvih kultur dalje ženske izločali med menstruacijo. Rekel bi, da je to še danes ostalo, rekel bi, da je to povezano s plodnostjo, ker imajo ženske nadzor nad tem, moški pa ne. Mi ne rodimo, ne proizvedemo novega bitja, vsaj ne direktno. Zdi se mi, da je to takšna moč, skoraj božanska, in mislim, da so se ljudje tega bali. Svet je bil svet moških in je bilo zaradi tega sprejeto.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna. Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Sem zaznal, da je zelo pogosto, da ljudje zaključijo, da je ženska takrat sitna, na primer na forumih. Sam bi rekel, da je zelo različno od vsake posameznice, odvisno, tudi izkušnje imam take. Kar se tiče pa reklam pa menim, da so napačne in napačno vplivajo na ljudi. S tem ljudem prikazujejo napačne predstave in imajo ljudje napačne predstave.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Mislim, da bi danes moški morali temu posvetiti več pozornosti. Pri moških, s katerimi delam, opazim, da nimajo veliko stika s tem, kaj ženska hoče in je ne razumejo kot enakovredne partnerke. Z vidika, da se malo več pozanimaš, kakšno je življenje ženske, če bi imeli več stika s partnerko, bi jo lažje razumeli, bolj bi bili zbližani s svojo partnerko. V tradicionalnih krogih se dogaja, da žensko še zmeraj dojemajo kot sekundarnega člana. S tem bi razbili distanco med

moškimi in žensko, da bi bila manjša razlika med tema vlogama, če bi več vedeli o tej temi, ker je tabu tema.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Starejši, zlasti moški iz okolja, kjer sem v otroštvu živel, se o tem niso pogovarjali, niti o perilu, o ničemer. Le to, da je »bolna«. Načeloma o tem niso govorili. Mislim, da moški niso kupovali higienskih pripomočkov, menili so, da je njena stvar in naj sama poskrbi za to.

Priloga B: Intervju z Alenom.

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

Mislím, da ni bila izrečena beseda menstruacija, ker so jo odrasli skrivali in je veljala za tabu temo. Jaz kot otrok sem zaznaval, da je nekaj drugače. Verjetno je oče očital mami, da ima tiste svoje stvari. Delal sem na kmetiji in opazil, da kmetica ni mogla delati, ker je imela »tiste dni«. Kot otrok sem neke stvari ujel in dojel, kako o njej govorijo odrasli. V šestem ali sedmem razredu so se punce drugače razvijale kot fantje in smo jih zafrkavali, ni pa bilo na primeren način. Pogovora o menstruaciji ni bilo s sovrstniki.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Želim si, da bi jih bilo več v smislu razbijanja stereotipov in tabujev. Za začetek, da se ljudje znebijo sramu, da to ne postane več tabu tema. Težko je to v našo družbo vpeljati, ker so reklame narejene na butast način. Samo ženska s takim telesom prodaja vložke in moji hčerki ni bilo jasno, zakaj je ona vesela, njo pa boli. Najbolje bi bilo z osveščanjem v šoli, vendar je vprašanje, na kakšen način. Mogoče spolna vzgoja in najprej osvestiti ljudi, ki potem podajajo mladim informacije, da imajo predelane stvari. Ne da se na neverbalnem opazi, da jih je sram, da imajo zadržek, da vpletejo notri osebno slabo izkušnjo, ki je samo njihova. Ko mi hčerki povesta, kako se profesorji in profesorice o določeni temi pogovarjajo, se mi zdi, da je tukaj prostor za kaj narediti. Na Pedagoški fakulteti narediti seminarje. Ne samo, da si učitelj in učiš o spolni vzgoji, ni dovolj, mora se dodatno izobraževati, kako mladim podajati primerne informacije.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Od mladosti dalje je za nekaj časa izginilo z obzorja. Potem kot mladi moški, ko sem začel vstopati v zveze, prijateljstva, intimna razmerja in z vidika spolnih odnosov sem verjetno imel svoje razumevanje, ki mu danes lahko rečem starinsko tradicionalno razumevanje. Imam dve starejši hčerki in jaz sem šel skozi proces tega, da sem včasih govoril »teta s Krvavca«, »tisti dnevi« in me je bilo sram govoriti. Danes me ni več sram.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

Znotraj svoje primarne družbe, z nekdanjo partnerko in s hčerkama smo imeli o tem odprt odnos pogovarjanja. Kar se tiče širšega sorodstva, s starejšimi tetami se o tem ne bi sproščeno

pogovarjal. Z deset let mlajšo sestro bi se o tem lahko sproščeno pogovarjal, z eno leto mlajšo sestro pa verjetno ne. Odvisno od posameznika, obstajajo moški in ženske, s katerimi se ne bi mogel sproščeno pogovarjati, odvisno tudi od vrednot.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

Pravzaprav se z moškimi ne pogovarjam o menstruaciji. Težava je, ker pri moških to nanese kot slaba šala ali kaj neprimerne. V teh primerih postavim neko mejo, ali označim kot neprimeren govor. Ponavadi me potem označijo, da sem zelo zadržan. Nimam pristojnosti, da bi jih učil, lahko sem zgled, da se mi ne zdi primerno in se tukaj pogovor zaključi.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

Uporabljam samo besedo menstruacija, ker se mi zdi najbolj primerna, natančno opiše, kaj je.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Pri sodelavkah ne vem in ne opazim, kdaj imajo menstruacijo. Pri hčerkah opazim po tem, ko pozabijo vložek v kopalnici. Prosim jih, ali ga lahko gredo pospraviti. Vem tudi po tem, ker imamo v kopalnici ločene koše. Ne potrjujem tega, da so ženske v času menstruacije drugačne. Tako kot vsi ljudje so lahko tudi ženske tečne in ni krivec menstruacija.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Jaz ločim, da spolnost ni potreba, ampak je želja. Če partnerka takrat nakaže, da si tega ne želi, jo je treba upoštevati tako kot katerikoli drug dan, če si ne želi. Bolj je treba upoštevati predsodke in stereotipe, če vplivajo na dva v razmerju. S partnerko se o tem nisva glasno pogovarjala, vendar je bilo razvidno iz najinega odnosa, da ima menstruacijo. Sprejel sem kot del življenja, narave.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Hčerka me vpraša, ali bi ji kupil vložke, in ji rečem, naj mi samo napiše na listek katere in odidem kupit. To je bilo na začetku, ko sta bili mlajši. Predhodno sem se zmenil s hčerkama, ker je treba upoštevati prave kapljice, bombaž itd. Trudil sem se, da kupim res prave. Nisem

potreboval pomoči v trgovini. Hčerkama sem svetoval, naj vzameta protibolečinske tablete, vendar sem njima prepuščal presojo.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

Trenutno sem samski, živim s hčerkama in mislim, da vseeno nima vpliva. V preteklosti, ko je partnerka imela menstruacijo in sem kot moški zaznal, da jo ima, vedel sem, da takrat ne moreva imeti spolnih odnosov in meni se je zdelo v redu. V zvezi z morjem smo imeli situacijo, da se je hčerka zaprla vase in bila slabe volje, ker se ne more kopati. Nato je končno povedala, da ima menstruacijo in sem razumel. Zame menstruacija ni ovira, če živiš s partnerko, moraš sprejeti, da tako je. Meni se moja hčerka ni zdela tečna, ampak da je v stiski. Ponudil sem ji pogovor, da bi ji pri tem pomagal.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

S hčerkama se o menstruaciji pogovarjamo tako, kot če bi se pogovarjali o bolezni. Vendar nimamo menstruacije za bolezen. Ne delamo iz tega ekstra teme. So še vedno zadržki pri moških, ko ne uporabljajo izraza menstruacija, ampak številne slabšalne. Si pa predstavljam, da je že veliko takih, ki nimajo več zadržkov pri pogovoru o menstruaciji, tako kot jaz.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna. Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Moj odnos do reklam je, da ljudi poneumljajo. Ni potrebe pasti nanjo. Težava je, če ima nekdo stereotipe, da je ženska tečna in brez čustvene zrelosti, po ogledu reklame samo potrjuje svoj stereotip. Kar je odvisno od človeka, meni reklame ne bi mogle potrjevati starinskih prepričanj, ker sem jih že predelal.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Z vidika, da bi spremenila svoje vrednote in prepričanja, ker bi to prispevalo k boljšemu odnosu med partnerjema.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Vsekakor so razlike v razumevanju, ni več skrivanja in tabuiziranja danes. Lahko pa je vseeno mlad človek, ki ima starinska prepričanja kot dedek. Težko si predstavljam dedka, da bi kupil vložke. Ne predstavljam si niti očeta, da bi šel kupit, ali se pogovarjal o tej temi. Mama je mene poslala po vložke, on bi obrnil vse na šalo.

Priloga C: Intervju z Klemnom.

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

Za menstruacijo sem prvič slišal po vsej verjetnosti v osnovni šoli. Mama mi je natančno opisala ta pojav, ker smo v družini bili odprte narave in smo se o vsem pogovarjali. Že od nekdaj sem bil radoveden in imel veliko vprašanj, na katera sta mi starša morala odgovoriti. Verjetno mi je tudi mama opisala menstruacijo, potem pa sem se z njo podrobneje seznanil v osnovni šoli. Rekel bi, da pri biologiji. Se pa spomnim, da so sošolke v času pubertete imele precej sitnosti z menstruacijo. Eni sošolki se je kri ulila po hlačah med poukom in celemu razredu se je to zdelo smešno. Profesorica se je nemudoma odzvala in rekla, da se tukaj nimamo kaj smejati, ker je to nekaj čisto človeškega. Približno takšen odziv je bil z njene strani.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Da, želim si, da bi bilo res več informacij o tem na voljo. Vse je bilo posredovano na strokovnem izrazoslovju in kot najstnik tega ne znaš tolerirati ali sprejemati. Verjetno sem se tudi sam norčeval, ker nisem bil dovolj zrel. Več bi se morali o tem pogovarjati, ne strinjam se s tem, da so sistematični pregledi ločeni za punce in fante. Vsi bi morali slišati o obeh plateh, tako bi punce lahko izvedele o moških zadevah in obratno. Samo punce so na sistematskem pregledu lahko poslušale o menstruaciji.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Nadalje sem se srečeval v sklopu zvez s partnericami oziroma puncami. Spomnim se primera, ko sem bil kot najstnik pri nekdanji puncici doma in videl sem, da je namerno skrila pred mano vložke. Takrat nisem temu posvečal pozornosti, danes bi na to primerno reagiral in jo spodbujal, da ji pred mano ni treba imeti zadržkov. Danes se s punco o menstruaciji pogovarjam zelo odprto, trudim ji nuditi vso svojo podporo, v primeru, da jo potrebuje. Skuham ji čaj in jo razvajam. Takrat jaz skuham kosilo in naredim kakšno gospodinjsko opravilo namesto nje.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

O menstruaciji se pogovarjam s svojo punco, saj je to del nje. Vsakič mi pove, kdaj dobi menstruacijo. Jaz bi rekel, da je to nekaj čisto vsakdanjega. Z mamo se o tem ne pogovarjam več, ker je niti nima več. Zdaj je že v menopavzi. V službi je pa tako, da imamo na razpolago za

uporabo bazen. Če se kdaj kakšna sodelavka ne more udeležiti kopanja, pove, da ima menstruacijo. Vsi to sprejmemo kot nekaj vsakdanjega in iz tega ne delamo problema.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

S prijatelji se na pijači pogovarjamo o veliko različnih stvareh. Zagotovo je kdaj nanesla tema tudi na menstruacijo, vendar se ne spomnim. O njej smo se pogovarjali čisto na biološki način, kako menstruacija deluje na ravni procesa, katere zakonitosti ima. Vsi smo tehničarji in vsako stvar razčlenimo v vse možne višave. Nikoli pa ni bilo na tej ravni, da bi se norčevali. Nismo taka klapa, da bi se delali norca na račun žensk. Mogoče kdaj kdo v šali kaj reče, ampak nikoli, da bi bil škodoželjen. V službi pa se samo s sodelavci pogovarjam, če kdaj kdo pove, da sodelavka ne more na bazen zaradi menstruacije, to je vse.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

Uporabljam samo besedo menstruacija in nič drugega.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Nikoli ne opazim sam kakršnihkoli sprememb. Samo, če mi sama pove, da ima menstruacijo, in jo vidim, da je takrat raje na kavču in ji ni do tega, da bi šla ven. Drugih sprememb ne opazim, da bi se zaradi tega kakorkoli spremenila.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Mogoče, da pri nekaterih ljudeh vpliva menstruacija na spolnost. Verjamem, da veliko parov takrat nima spolnih odnosov. Če jim tako paše, potem dobro zanje. Če pa jih samo zato nimajo, ker je menstruacija, potem pa škoda za njih. Name oziroma na naju s punco nima vpliva. Spolnost zaradi menstruacije ne predstavlja nobene ovire, edino, kar narediva, je, da podstaviva na posteljo brisačo, da ne umaževa posteljnine. Če puncici ali meni ne pašejo spolni odnosi, je to za oba absolutno sprejemljivo. Če puncici ne pašejo spolni odnosi zaradi menstruacije, je to zame sprejemljivo, ker ima lahko močne krče. To sprejemem kot normalno in tudi punca sprejme, če meni kdaj ne pašejo. Edino takrat, ko ima punca menstruacijo nimava oralnega spolnega odnosa,

ker si ga punca ne želi. Sam nimam teh problemov in ji rečem, da mi ni problema to početi, ampak če si tako želi, upoštevam njene želje.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Tudi sam sem kupil kdaj vložke ali tampone. S punco imava tako narejeno, da stvari, ki nama jih zmanjka, sprti piševa na listek na hladilniku. Punca je napisala na listek »vložki« in če sem šel sam v trgovino, mi je zraven dopisala, katero znamko in število kapljic. V trgovini sem lahko potem takoj vedel, kateri so pravi. Samo dodal sem jih k ostalim stvarim in lepo plačal na blagajni. Danes vložkov in tamponov ne potrebuje več, ker uporablja tako posebno skodelico iz plastike, namenjeno menstruaciji. Potem skozi menstruacijo uporablja samo to skodelico in ne kupujeva ostalih stvari.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

Ne, name res nima direktnega vpliva. Samo, ko rezervirava datum za morje, takrat se posvetujem z njo, ampak to zame ne predstavlja nobenega problema. Če pa ima kdaj močno menstruacijo, mi tudi ni problem ostati z njo doma. Saj grem lahko sam ven na izlet, toda mi ni do tega. Rajši sem skupaj s punco in jo crkljam.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Odvisto od družbe, od ljudi. Nekateri se o tem pogovarjajo čisto odkrito, drugi pa ne. Recimo, da imajo zelo »old school« prepričanje. Tudi sam sem nekoč imel takšne poglede, danes pa se o tem odkrito pogovarjam in ne delam iz tega tabu teme.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna.

Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Reklame pokažejo veliko napačnih stvari in zavajajo potrošnike. Če pokažejo, da je ženska tečna med menstruacijo, je to res narobe in napačna slika. Tako kot, če pokažejo, da je menstruacija modre barve. Sam nasprotujem takšnim reklamam ali filmom. Vsak človek ima tečne dneve in to ni posledica menstruacije.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Tisti moški, ki imajo do menstruacije zadržke, bi se lahko v tej smeri bolj izobrazili, ker bi to ne nazadnje utrdilo odnos med partnerjema. Lahko bi se že v šoli več pogovarjali o tem in otrokom primerno razložili, tako da ti ne bi potem imeli do tega predsodkov.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Jaz bi rekel, da so velike razlike v dojetanju celega sveta pri različnih generacijah. Dedek in njegova generacija se o menstruaciji niso pogovarjali, bila je to tabu tema. Ženske so se o menstruaciji lahko pogovarjale samo med sabo. Pri moji generaciji je že večja odprtost, ampak so še vseeno ponekod ostanki preteklosti in se nekje o menstruaciji ne pogovarjajo ali imajo do nje zadržke.

Priloga D: Intervju z Igorjem

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

Verjetno nekje v osnovni šoli, pri pouku biologije ali pa spolne vzgoje, ne spomnim se čisto dobro. Potem pa mi je tudi mami razložila veliko o menstruaciji, razložila mi je, zakaj nastane, da imajo vse ženske menstruacijo, da uporabljajo vložke in tampone. Da se jim v šoli ne smem smejeti, če se kakšni ulije skozi hlače. Pri biologiji ali pa spolni vzgoji so nam razložili, kako poteka, kako je človeško telo zgrajeno, čemu služijo spolni organi in tam nekje se je še menstruacija znašla. Bilo je nekaj takega, da menstruacijo imajo samo ženske, kaj se takrat dogaja z jajčniki, zakaj pride do tega. Takrat temu nisem posvečal veliko pozornosti, zdela se mi je kot nekaj vsakdanjega oziroma kot mulca me to ni dosti zanimalo. Toliko, da sem vedel, kaj to je in to je bilo čisto zadosti.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Da, mislim, da je čisto premalo informacij o tem. Saj informacije so že podane, ki so zelo suhoparne. Če to prebereš v učbeniku za biologijo, te sploh ne pritegne kaj dosti, napisano je isto kot na primer o fotosintezi. Koga pa v življenju pritegne fotosinteza, saj nekaj ljudi že pritegne, ki so potem biologi, ampak vseeno. Če bi bilo bolj zanimivo opisano, kaj pa vem, mogoče kakšen krajši film o tem posneti, bi bilo bolje. Tako bi se lahko otroci sami več o tem pogovarjali, tako pa nihče ne ve, da zna biti menstruacija lahko velik problem. Noben otrok ne ve, da so ženske med menstruacijo lahko zaprte v drugih kulturah. Mislim, da je Afrika takšna, kjer zapirajo ženske med menstruacijo, v nekaterih plemenih.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Potem sem поблиžje zvedel več o menstruaciji, če so imele moje punce menstruacijo. Lahko sem zvedel veliko več kakor pa učbeniški opis menstruacije. Kadar sta imeli menstruacijo moja mami in sestra pa sta se o tem večkrat pogovarjali. Slišal sem ju, da sta potarnali, da jo morata spet prenašati. Še kakšne počitnice smo prestavljali, če smo šli na morje, sta imeli onidve glavno besedo o datumu, pogledali sta na svoje koledarčke in takrat smo potem šli na morje. Ni me to nič motilo, ker se mi je zdelo čisto vsakdanje, da potem onidve povesta, kdaj gremo. Tudi oče s tem ni imel problema.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

Če je moja punca med menstruacijo bolj občutljiva, ji poskušam prisluhniti. Tolažim jo, da jo bo kmalu minilo. Tudi z mamo in sestro sem se o tem pogovarjal čisto odkrito, kolikor sta sami prinesli na plan temo menstruacija. Tudi če mi punca pove, da ima menstruacijo, potem ji poskušam biti res na voljo, da se lahko name zanese. Ne bi bilo v redu, če bi ji bilo pred mano nerodno, saj je to čisto nekaj vsakdanjega. Če bi šla na morje, bi se ji skušal prilagoditi z urnikom.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

Ravno enkrat zadnjič sem se s sošolci pogovarjal o menstruaciji, da si vsi res ne znamo predstavljati, kako je to, če ti pušča kri vsak mesec, tako da kapo dol ženskam, da to vsak mesec prenašajo. Da morajo imeti menstruacijo in potem še one rojevajo otroke. Vsaj kakšno od teh stvari bi lahko moški prejeli. Pogovarjam se s sošolci in prijatelji.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

Sam uporabljam samo menstruacija in nič drugega.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Sam ne opazim nikakršnih sprememb oziroma je to zelo odvisno od punce. Ene imajo tako močne, na primer moja nekdanja, da jo je samo poleglo v posteljo. Druge pa, kot da je nimajo, še teč gredo lahko. Opazim samo, če mi sama pove, da ima menstruacijo, in mi pove, da je bolj čustvena, takrat tudi sam mogoče opazim, da jo hitreje spravi v jok kakšen žalosten film. Drugače, da bi pa kaj drugega opazil, to pa ne.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Menim, da na spolnost ne bi smela imeti vpliva. Verjetno pa vseeno pri določenih ljudeh ima nek vpliv do neke mere, da se takrat ne prakticira kakšnih stvari. Sam mislim, da je čisto neumno, zgrešeno. Škoda bi bilo, da se takrat ne počne kakšnih stvari, če bolje pomislim, verjetno je res popolnoma neumno in hipokrizijsko, da kakšni moški mogoče ne marajo krvi in zato potem ne

seksajo. Mislim, halo, ženske pa potem lahko prenašajo njihovo spermo, ne vem, zgrešena logika. Na mojo spolnost čisto nič ne vpliva, še spodbujam punco, da lahko takrat seksava, nočem, da bi ji bilo nerodno. Meni ni problem nobena vrsta spolnosti, vem pa, da punca ne želi takrat imeti oralnega seksa. Čeprav meni ni problem, ampak v redu, upoštevam njeno željo.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Da, velikokrat jih kupujem. Zmeraj mi punca pove, kolikšno število kapljic potrebuje in potem preštejem v trgovini brez problema, kateri so tapravi. Za znamko mi pa tudi reče, da je vseeno, naj samo tiste vzamem, ki so cenovno ugodni. Tako da brez problema najdem in kupim vložke. Tamponov pa ne uporablja. Na hladilniku imava seznam, katerih stvari nama zmanjkuje, in potem so še napisani vložki in še napiše zraven, koliko kapljic morajo imeti. Nikoli nisem potreboval nobene pomoči. Tudi protibolečinske tablete sem že šel enkrat kupit, ko jih je zmanjkalo doma, in mislim, da je bila ravno nedelja, da sem šel do dežurne lekarne, v malo bolj oddaljen kraj. Skratka nobenega problema.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

Ne, mislim, da menstruacija nima name nobenega vpliva. Če ima punca, ali kdorkoli, kdaj menstruacijo in se zaradi tega ne počuti dobro, čisto človeško, da takrat ostaneva doma. Še rade volje sem jo takrat pripravljen crkljati, razvajati, ji skuhati čaj. Še nekaj dobrega lahko iz tega potegnem, ker se lahko takrat še jaz bašem s čokolado. Nikakor pa ne more biti zame ovira, isto je, kot če bi imela prehlad. Takrat se ji prilagodim in upoštevam njene želje.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Verjetno je še zmeraj nekaj zadržkov v naši družbi do menstruacije. Mogoče imajo do nje zadržke starejši ljudje, ki so odraščali v bolj konzervativnem okolju. Še nikoli nisem slišal govoriti babice o tem in si je niti ne predstavljam. Medtem ko mami in sestra pa se o tem z lahkoto pogovarjata. Predstavljam si tudi kakšne šovinistične moške, ki se v lokalu s pivom v roki norčujejo na račun žensk, zbijajo šale, da ženske pijejo kri moškimi, zato pa potem morajo vsak mesec krvaveti.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna.

Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

To se mi zdi popolnoma neumno in sploh se mi ne zdi smešno. Čeprav, moramo si priznati, da mediji, sploh reklame, poneumljajo še druge stvari in menstruacija oziroma tečna ženska je samo spet zgolj ena izmed njih. Lahko bi začeli z govorom o tem, kaj vse je narobe. Sam takim prezentacijam ne nasedem in nikoli ne bom. Vem, da menstruacija ni modre barve, kot jo prikažejo reklame za vložke. Vem, da ženska med menstruacijo ni tečna. Mogoče, da kakšne so, ampak saj so ljudje kdaj v življenju tudi tečni in niso tečni pa zdaj zaradi menstruacije. V stand up komedijah se veliko uporablja žensko kot tečno in tak stand up komik zame sploh ni smešen, je cenen in primitiven. Veliko boljši so tisti komiki, ki uporabljajo kvalitetne fore, ne pa poceni in zljajnane.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Da, menim, da bi tej temi morali posvetiti pozornost predvsem starejši moški ali pa tisti, ki zganjajo šovinizem. Zakaj mora biti to posmeh, to se mi res zdi neumno. Lahko bi si za začetek več o tem prebrali, se o tem bolj pogovorili s svojimi partnerkami ali drugimi ženskami. Če imajo sami premalo informacij, kako potem otroku razložijo na primeren način, kaj je menstruacija. Moja generacija pa mislim, da tej temi že posveča primerno količino pozornosti.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Da, mislim, da so velike razlike. Moj dedek je odraščal na kmetiji, tam so bili bolj tradicionalni ter se verjetno o takšnih temah, kot je menstruacija, sploh niso pogovarjali, je bil nekakšen tabu. Verjetno samo ženske med sabo. Tudi ne predstavljam si, da bi dedek lahko babici pomagal pri tem, prej jo je dojemal za manjvredno, če ima pa menstruacijo. Moj oče pa je že malo bolj odprt in dovzeten za take pogovore, tudi več pozornosti namenja menstruaciji, ko se z mamo pogovarjata o tem. Če zdaj pomislim, je moj oče svetlobna leta pred dedkom, je veliko bolj odprt. Verjetno so v času mojega dedka za te generacije veljali še kakšni grozni stereotipi, če je imela ženska menstruacijo, da takrat je bila izolirana. Si predstavljam, da je imela veliko vlogo pri tem cerkev. Jaz pa sem, kolikor sem le lahko, odprt do teme, razmišljam o njej.

Priloga E: Intervju s Sašom

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

Mogoče v osnovni ali srednji šoli pri določenem predmetu. Verjetno tudi v reviji Pionirski list. O menstruaciji sem zvedel, da je to kot pojav, nekaj, kar je prisotno, s čimer živijo ženske. Ne spomnim se, da bi bila kakšna zgodba o tem. Da je to nekaj, kar obstaja, mesečno perilo, ki pride enkrat na mesec, kar je pomembno v svetu žensk. Težko, da te besede ne bi slišal v osnovni šoli.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Jaz bi rekel, da informacij o menstruaciji nisem pogrešal. Bolj je pomembno, ko se s tem srečaš, da vzpostaviš odprtost, ker šele potem raziskuješ in sprašuješ. Odraščal sem na vasi, veliko nas je bilo v eni hiši, 12 nas je živelo skupaj, kjer ni bilo veliko govora, ne samo o menstruaciji, tudi pri drugih stvareh smo bili zelo tradicionalni. Če se menstruacija dojema kot nečista, bi to moral biti nek kontekst izobraževanja, samo ne tako izolirano, da se dela iz tega nekaj posebnega, ampak da tudi moški to živimo.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Kasneje s partnerko sem se pogovarjal o menstruaciji, v prvem partnerskem odnosu. Na to nimam konkretnega spomina. Je nekaj, kar je vidno, kar lahko lepo opišeš, kar lahko ubesediš, o čemer lahko govoriš, o čemer lahko pišeš. Je nekaj zelo oprijemljivega.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

S partnerico se pogovarjam čisto odprto, ker je to taka vsakdanja stvar. Ravno zadnjič sva se o tem pogovarjala in o celem ciklusu, kaj se dogaja, ter je res zanimivo, kako smo narejeni.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

Z moškimi se teme ne dotikajo menstruacije, ampak ni to nekaj, o čemer se ne bi pogovarjali, enostavno tema ne nanese.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

Uporabljam samo besedo menstruacija.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Partnerica mi za težave pove in razlike so očitne. Lahko jo boli, odvisno, ali je močna ali šibka menstruacija. Čeprav ne pripisuje spremembe razpoloženja zgolj menstruaciji, lahko so krivi tudi drugi dejavniki. Prepoceni bi bilo, da rečem, da je tečna samo zaradi menstruacije.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Verjetno menstruacija ima vpliv na spolnost, verjetno je spolnih odnosov manj ali pa jih ni. Predstavljam si, da so drugačni. En spol ima menstruacijo, drugi ga pa nima. Ta razlika vpliva, koliko pa vpliva, je pa odvisno od tega, kakšen odnos je do spola, do menstruacije in do spolnosti. Morda, da se menstruacija dojema kot nečistost in zato vpliva med spoloma. Druge stvari imajo večji vpliv na mojo spolnost kot menstruacija. Menstruacija ne vpliva na kvaliteto moje spolnosti.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Kupoval in prodajal sem higienske pripomočke. Nisem potreboval pomoči v trgovini, doma sem moral samo vedeti, kaj potrebujem. Mislim, da ni težko najti. Mislim, da sem tudi kupil protibolečinske tablete v lekarni. To je del vsakdanjega življenja, ni redna praksa med mano in partnerico, da bi jih jaz vedno kupoval, ko situacija nanese.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

S partnerico se dogovarjava in zame menstruacija nikakor ni ovira, ne vpliva name.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Glede na to, kaj smo moški naredili, kako se je družba ustvarila, kako smo ovrednotili, zdaj se moški recimo zanimamo za menstruacijo kot nekaj ekskluzivno ženskega, seveda da bi morali poznati, ker je to nekaj zelo človeškega. Po vsej verjetnosti ne poznajo vsi tega, ker se vse zreducira. Možno, da so predsodki ali stereotipi, ne spremljam tega, si pa predstavljam, da je to povezano. Koliko ženske to dojemajo skozi reklame pri vložkih kot tiste na strani. Mislim, da bi moralo biti to nekaj normalnega. Menim, da so to kot neki cikli, ki bi jim morali slediti, da bi

cenili, kaj se takrat dogaja v ženskem telesu. Menstruacija je samo en del, menstruacije ne bi bilo brez tega dela, menstruacije ni brez ovulacije.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna.

Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Mediji se mi zdijo prepoceni, reklame gredo na prvo žogo samo dobrega počutja. Reklame se mi zdijo čudne, da bi ženska bila tečna samo zaradi menstruacije, tega ne kupim. Kaj mi pomagajo takšne reklame v mojem odnosu, samo negativen vpliv ima. Čeprav na druge ljudi vsekakor reklame imajo nek vpliv. Sam se izogibam temu vplivu tako, da jih ne gledam. Ni prav, kar so reklame naredile, čeprav tudi iz nosečnosti se dela še zmeraj kot neko bolezensko stanje.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Pri svojem poklicu srečujem ljudi, ki jim je čudno kupovati vložke. Z bližnjimi se pogovarjam zelo odprto o menstruaciji. Pomembno se mi zdi, da je to del splošne izobrazbe o spoznavanju telesa, da menstruacija ni tabu ali povezana samo s spolnostjo v telesu. Da je povezana s procesi v telesu, ki tečejo in so povezani s ciklusi in ritmi. Obstoj ciklusov, obnavljanje telesa, da se telo čisti. Bolj se mi zdi smiselno, kakor da se dela neke konotacije.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas.

Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Verjetno so razlike med generacijami. Predstavljam si dedka, da bi brez problema kupil higienske pripomočke, verjetno pa se o menstruaciji niso pogovarjali. Mislim, da so drugače gledali, ne samo na menstruacijo, ker niso imeli televizije, niti različnih vložkov, ki bi imeli različne vpojnosti. Verjetno se je gledalo, da je to stvar žensk. Na javnem mestu, na primer na kosilu, se pa o menstruaciji verjetno niso pogovarjali kot o okopavanju krompirja, verjetno je bilo bolj intimno.

Priloga F: Intervju z Miranom

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

Verjetno mama, verjetno sem zaznal vložke ali karkoli in sem vprašal in dobil odgovor. Ni šlo za pogovarjanje, ampak bolj za vprašanje in odgovor. Niti nisem bil radoveden. Verjetno tudi potem, ko imaš prvo resno punco in ko začneš s spolnimi odnosi, verjetno takrat.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Nikoli nisem razmišljal o tem ali raziskoval. Mislim, da ni problematično, so krogi in družbe, kar sem jaz videval, me ni bilo nikoli sram. Prej obratno – ne grem v vodo, imam ženske dneve, ni bilo nikoli nič ali nobeden ni odreagirал, da bi bilo nekaj groznega.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Ko si s partnerjem, so to dnevi, ko je treba punco malo bolj čuvati. Bolečina je bila včasih prisotna, to sem zaznal. Jaz sem bolj dovzeten za te stvari in sem bolj pozoren, čuvam, tablete nosim in vodo. Ujčkam in crkljam. Največ v povezavi s tem, da je bila bolečina prisotna ob menstruaciji. Da bi se pa, ne vem kdaj sem prebral, da je to čiščenje, da so to neki ciklusi. Srečaš se tudi, ko si ustvariš družino in si želiš zanositi, da ujameš dobre dneve. Da bi bila neka tema v družbi, da bi bilo nenavadno, drugačno nisem nikoli opazil.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

Večinoma se o vseh stvareh pogovarjam odkrito z vsemi ljudmi, ne samo s puncami. Menstruacija se mi sploh zdi nekaj, kar je naravno, o nečem naravnem se naravno pogovarjaš. To je pojav, ki se pojavlja med samo dvema vrstama ljudi. Ženske imajo specifičnost, da imajo menstruacijo. To velja za celo vrsto, ne vem, zakaj bi bil to tabu ali karkoli, ker to je naravno. To je tvoje razmišljanje in zakaj bi se skrival pred nečim, kar je naravno. Problem ni bil na moji strani, ampak če je, je na drugi strani. Tega nisem nikoli zaznal, ker nismo toliko daleč prišli.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

Šale so: zakaj imajo ženske menstruacijo, zato ker moškemu cel mesec pijejo kri in potem mora nekje ven udariti. Jaz odreagiram, da se smejim, ker so mi smešni. Vem, da ni negativnosti za

tem, da je to šala, da to ni žaljenje, ni nesramnosti, ker če bi to zaznal v obratni smeri, bi se postavil. Sploh če bi bil v svoji družbi, ker v moji družbi se tega ne pričakuje. Ni žaljivo in ni nesramno, dosti kultivirana družba. S temi moškimi sem prijatelj ali sorodnik. Jaz sem odprt za vse teme, če so pozitivne ali če je namen dober.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

Uporabljam samo besedo menstruacija. Slišal sem tudi za »ženske dneve« in sem že sam uporabljal.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

To vpliva na njihovo razpoloženje, ene lažje prenašajo druge težje in posledično vpliva na obnašanje. Sta bili obe varianti, da so same napovedale in niso napovedale. Sam sem opazil drugačno obnašanje in potem sem vprašal, kaj je.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Vpliv je že to, da takrat ni dobro, da ima spolne odnose. Sem videl različne poglede na to, da nekatere ženske imajo spolne odnose med menstruacijo. Čeprav meni se to ne zdi primerno, pa ne zaradi tega ker bi se meni karkoli, ampak ker je takrat telo šibkejše in se obnavljajo določene stvari. Treba je pustiti počitek, to je moj pogled. Nisem nikoli preferiral, čuvati in crkljati, da pride čez te dneve lažje čez. Jaz ne prakticiram takrat spolnosti.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Sem že in nimam ovir iti kupit, ni me sram. Verjetno je to povezano z deli, ki sem jih opravljal v življenju. Ko greš za invalide iskat, ko grem za mamó iskat. Moja ima popuščanje in je treba že te vložke, meni se to ne zdi tabu. To je naravna stvar kot kruh, če si lačen, ga boš jedel. Vložke pa potrebueš, da zadržiš kri. Ljudje vedno nekaj zakomplicirajo, stvari so preproste po mojem mnenju. Mislim, da takrat, ko sem kupoval, sem samo pogledal, sem imel točna navodila, tako da sem vedel, kaj iščem, sem samo našel in vzal. Higienske izdelke sem nakupoval naključno, glede na vsakodnevne potrebe. Če ni mogla sama, sem šel jaz kupit.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

Gotovo da lahko vpliva. Če ima partnerka glavobol, že to vpliva nate, ker je slabše volje ali jo boli. Če človeka boli, ni navdušen nad druženjem ali čemerkoli. Se pravi vpliva, direktno na tvoje življenje. Menim, da zame ni ovira.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Mislim, da zadržke imajo tiste osebe, ki imajo zadržke na drugih področjih. Jaz to zaznavam že dosti hitreje in sploh ne pridemo do nekega izraza menstruacije, ker zaznavam, da je oseba mogoče bolj sramežljiva in dovzetna za te stvari in sem previden pri komunikaciji in v bistvu pazim, da ni grdih besed. Da tudi šalo prilagodiš, da sploh ne pridem toliko daleč.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna. Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Mislim, da niso realne predstave. V življenju sem že vse doživel, lahko je bila ženska tečna ali pa ne. Kakor jin jang. Ne zdi se mi to prav, ampak še marsikaj, kar je v reklamah in potrošništvu, ni prav. Če zavajajo pri osnovnih stvareh, kako ne bi tukaj.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Mislim, da ni potrebe po dodatnem izobraževanju. Jaz mislim, da ljudje podobno kot jaz razmišljajo, da jim je to naravno, da sprejemajo na takšen način. Zakaj bi imeli neko potrebo po dodatnem, če na svoji življenjski poti vse izvedo. Ampak jasno, smo si različni in če izhajam iz tega stališča, ne pomeni, da smo pri resnici ali daleč stran, ampak da ne zaznavamo teh stvari. Če jih zaznavam, je to iz mojega konteksta in potem sem bolj pozoren. Ampak to gre bolj na osebe in njihove karakterne lastnosti, da je menstruacija tabu tema. S temi osebami, s katerimi sem jaz v stiku, komuniciramo o čemerkoli. Če bi videl, da je za nekoga tabu tema, bi se odmaknil.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Oče ima zelo podoben način razmišljanja kot jaz, tako da je bilo vedno odprto, odkrito in iskreno. Jaz mislim, da on nima problemov se o tem pogovarjati, kot jaz, in pomagati. Mislim tudi, da bi

se oče lahko pogovarjal s soprogo o menstruaciji. Čeprav verjetno bi bil problem pri mami, ona je bolj zaprtega tipa. Z lahkoto si predstavljam očeta, da bi šel kupit higienske izdelke.

Priloga G: Intervju z Borisom

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

V osnovni šoli smo imeli eno uro, namenjeno spolni vzgoji, in smo tam vse obdelali. Doma nisem potreboval nobenega pojasnila o menstruaciji, ker so videli, da sem dovolj zrel, da dovolj vem o tem.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Po mojem mnenju ni potrebe po dodatnih informacijah, sploh ker je to tema za ženske napisana. Moških se menstruacija ne tiče.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Pri prvi puncu sem se srečal z menstruacijo, bilo je čisto normalno, neka naravna danost. Nisva se o tem pogovarjala, bilo je čisto navadno, ni bilo tabujev okoli tega.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

Meni to ni tabu, sem dosti direkten človek, tako da se lahko kdaj brez problema pogovarjam o menstruaciji s prijateljico.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

Z moškimi se bolj ne pogovarjam, teme se nikjer ne dotikajo menstruacije.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

V vsakdanjih pogovorih, če jo kolegice omenjajo, rečem »teta s Krvavca«, v moji družbi oziroma krogu ta beseda najbolj izstopa.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Opazim razliko v obnašanju, da se bolj zase drži. Izraz na obrazu je drugačen, ponavadi povedo, kaj je narobe.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Mislím, da je odvisno od tipa človeka oziroma kakšno razmerje imata, koliko si zaupata. Mislím, da tako hudo ne more biti, če ne bi prakticirala spolnosti, da moški ne bi želel. Jaz gledam na to kot na naravno stvar, ne more izginiti in prakticiram spolnost. Ne prakticirava drugačne spolnosti zaradi tega.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Sem že kupoval pripomočke v trgovini, kot so tamponi in vložki. Nisem potreboval pomoči, vedel sem, kaj iščem. Partnerica mi je sama naročila in sem šel iskat.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

To je verjetno stereotipno, vedno, ko pride želja po spolnosti, partnerka reče, danes imam pa menstruacijo. Tega se ne da spremeniti, vsaka ženska to poseduje. Vsaka punca v puberteti se s tem sreča, je to naravno dano. Ni mi problem, če se takrat na primer ne gre na morje.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Verjetno se še pojavljajo ponekod, vendar ne toliko kot včasih. Danes se lahko o tem čisto odprto pogovarjamo.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna. Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Mediji vedno malo napihujejo novice, prav bi bilo napihovanje v pravo smer. Ponavadi pa gre napihovanje v napačno smer. Sem že zasledil, da je kje stereotip.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Moški po naravi tega nimamo in mislím, da nagonsko nas menstruacija ne zanima, ker imajo to samo ženske. Glede na to, kaj vse internet omogoča, mislím, da se čisto dovolj najde informacij. Mislím, da moški nimajo tabujev okoli tega. Prisotni so stereotipi, verjetno bi stereotipe razbijal z več pogovora. Bolj kot z izobraževanjem je boljši pogovor o spolnosti. Zato, ker otrok, ko bo odšel na izobraževanje o spolnosti, se bo smejal in tega ne bo poslušal. Starš z večjo avtoriteto, ki mu bo zadevo znal predstaviti na zabaven in poučen način to razlagal, bo otrok več odnesel kot drugi otroci.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Mislím, da ni razlike v generaciji pri posvečanju pozornosti. Malo čuden moraš biti, če bi ti bilo odveč iskati higienske pripomočke. Mogoče je bilo včasih le bolj ozkogledno.

Priloga H: Intervju z Leonom

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

V sedmem razredu se spomnim šale iz razreda, ki je bila povezana z menstruacijo, bila je zelo primitivna. Najprej nisem vedel, za kaj gre, potem pa sem dojel, so mi razložili. Ampak se mi ni zdelo nič takega, tudi sošolke so sodelovale zraven. V zvezi z mamo se spomnim, da ni bilo tega, da bi sedla skupaj in bi mi razložila, kaj je menstruacija. Spomnim se, ko sem bil manjši, da je mami rekla: »Joj pa še to, živčna sem, "šiht" pa še menstruacijo imam,« in se mi je smešno zdelo. Vprašal sem jo in povedala mi je, ko imajo ženske menstruacijo, so bolj nataknjene, ne spomnim se čisto točno. Rekla je, da ima menstruacijo in jo moramo pustiti na miru.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

V osnovni šoli je dosti spolne vzgoje, malo predstavitve o teh stvareh, nismo pa imeli posamezno o fantih in puncah za menstruacijo. Lahko bi bilo na obeh straneh, da bi fantje slišali o menstruaciji, kako poteka, njen začetek, in da bi punce slišale o mokrih sanjah, lahko bi se seznanile s tem. Saj spolna vzgoja je, ampak se bolj nanaša na zaščito, nič pa nismo izvedeli o samem poteku na biološki način. Kar sem izvedel, je bilo doma na hitro od mami.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

V srednji šoli nisem imel sošolk. Od osnovne šole se nisem niti družil. Nisem imel še nikoli punce, tako da v bistvu se ne srečujem kaj dosti z menstruacijo.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

Z ženskami se ne pogovarjam o menstruaciji, tudi s sorodnicami ne. Ne spomnim se, da bi imel prav pogovor o menstruaciji ali da bi na temo nanese. Če bi imel punco, bi se verjetno z njo pogovarjal tudi o menstruaciji.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

Z moškimi se o menstruaciji ne pogovarjamo.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

Verjetno bi uporabil samo besedo menstruacija, ker mogoče drugih izrazov niti ne poznam.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Nimam veliko stikov, niti punce nimam. Verjetno ne bi zadel, če bi rekel, da ima mami v nekem trenutku menstruacijo. Niti ne bi znal oceniti, če je nataktnjena ali živčna prav zaradi menstruacije, razen če sama pove. Pri ostalih puncah sploh nisem opazil spremembe razpoloženja zaradi menstruacije.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Malo me je sram priznati, ne vem zdaj točno, ali je priporočljivo ali ženske ne morejo imeti spolnih odnosov ali lahko. Ali samo tiste tri dni ne, ostale dneve pa normalno. Tudi ne vidim, da bi lahko menstruacija kakorkoli vplivala, razen na stranišču, bazenu ali pri spolnem odnosu. Bil bi odprt za pogovore, tiste tri dni, bi ji jaz pomagal, če bi imela težave. Verjetno tiste tri dni menstruacije ne bi potekal spolni odnos. S tem znanjem, ki ga imam zdaj, ne vem, ali bi se lotil spolnih odnosov s punco, če ima menstruacijo. Najprej bi jo vprašal, ali je možno imeti spolni odnos med menstruacijo, »pogooglal bi«. Če bi bila punca za, da je normalno imeti spolni odnos, potem ne bi imel zadržka, bi ji zaupal in naredila bi tako, kot bi ona rekla.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Mami sem videl, če je vrgla v voziček. Na vložke in tampone se spoznam v smislu, koliko vpijejo kri, vem, kako izgledajo. Možno, da sem jih kdaj sam šel kupit. Nisem potreboval pomoči pri nakupu, mami mi je prej povedala, kako izgledajo tamponi, da so rožnate barve s sliko tampona. Bilo mi je tako, kot če bi kupil kruh. Če bi šel zdaj zase kupit kondom, mi ne bi bilo prijetno, za higienske pripomočke mi je pa vseeno.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

Mislím, da ne. Ne vidim scenarija, kjer bi lahko kakorkoli vplivala name. Mogoče, če bi imel punco. Razumem, da se mami ne more kopati na morju ali v bazenu, če ima menstruacijo. Ampak to name nima nikakršnega vpliva, temu nisem posvečal nobene pozornosti. Na menstruacijo moje punce bi gledal čisto naravno.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Če bi primerjal menstruacijo in moške, bi rekel, da je tema o menstruaciji bolj odprta kakor pa na primer moške zadeve, kot so mokre sanje ali prezgodnji izlivi. Večkrat sem slišal o menstruaciji, zlasti v filmih, reklamah in letakih. Zato mislim, da menstruacija ni zaprta tema v družbi. Zato mislim, da ni primanjkljaja, da ni tabu tema.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna. Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Menim, da reklame na vseh področjih pretiravajo. Mene osebno se ne dotaknejo. Rekel bi, da ženska kot tečna, je bolj kot ne dodatek k filmu ali zgodbi. Zdi se mi pretirane kakor večina stereotipov. Ob koncu prizora, ko je ženska prikazana kot tečna, ga že pozabim.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Izhajam iz svoje izkušnje, ker sam ne vem veliko, tako da menim, da bi morali posvečati več pozornosti. Sam ne bi imel nič proti, če bi v tem trenutku vedel več s predavanj v šoli ali da bi imel pogovor z mami, če bi nanese, in bi mi razložila. Zase menim, da premalo vem o tem. Glede na to, da se o tem nisem dosti pogovarjal s sošolci, sklepam, da tudi oni ne vedo veliko. Saj obstajajo informativne oddaje, toda so dolgočasne. Brez problema bi starši več lahko razložili otrokom, zakaj se mama ne more kopati. Mislim, da imajo moški premalo znanja o menstruaciji, čeprav menim, da ne vem, kakšen vpliv bi imelo, če bi moški več vedeli o tem. Razen kot iz biološkega procesa in razgledanosti.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Oba dedka prihajata s kmetije in si predstavljam, da nista imela velikega odnosa ali pa da bi se pogovarjala o tem, zlasti kot mlajša. Ne predstavljam si ju, da bi lahko šla kupit vložke. Moj oče prihaja iz urbanega okolja in si ga predstavljam, da gre kupit vložke v trgovino, veliko bolj je sproščen kot dedek. Z mamo imata odprt pogovor, kar se tiče menstruacije in ostalih tem. Oče nima nobenih predsodkov ali zadržkov.

Priloga I: Intervju s Timom

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

Ko je starejša sestra dobila menstruacijo, mi ni bilo jasno, zakaj se z mamo kar naenkrat toliko bolj pogosto pogovarjata. Kot mlajši sin sem verjetno želel več pozornosti in mama mi je razložila, da ima sestra menstruacijo. Nič kaj ni ovinkarila in je direktno razložila menstruacijo tako, da sem jaz kot otrok lahko razumel. Seveda si tega nisem znal čisto dobro predstavljati, vendar sem vedel, zakaj se uporabljajo vložki. Kasneje sem se o menstruaciji učil v šoli, rekel bi, da pri biologiji. Tam smo se natančno naučili, kaj poteka v ženskem telesu.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Ne pogrešam tega, da ni dovolj informacij o tem. Bolj pogrešam to, da informacije niso podane tako, da bi vsakega pritegnile. Mogoče danes v času Youtuba imajo mlajši večji dostop do interaktivnih posnetkov, ki podajo informacije na zanimiv način. Tako, da se okoli tega ne bi delalo tabu teme.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Z menstruacijo sem se še najbolj srečeval tako, da sem videl sestro v bolečinah. V trebuhu jo je bolelo in se ni mogla udeležiti treninga. Potem pa pri partnericah, ko so imele menstruacijo in je tako ali drugače imelo vpliv. O tem se niti nisem kaj dosti pogovarjal, samo sam sem dojemal to kot neko naravno stanje. Kakšne punce so vsakokrat povedale, da imajo menstruacijo, ene niti niso veliko o tem govorile. Trudil sem se, da iz tega ne delam tabu teme, in bil v pomoč, če je kakšna punca to potrebovala.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

Trenutno sem samski in se o menstruaciji ne morem pogovarjati s punco. V preteklosti sem se, bil sem pripravljen poslušati, če je punca karkoli potrebovala. Če je potrebovala samo pogovor, da mi je potožila, da se počuti neprijetno, sem jo poslušal in spodbujal, da bo kmalu minilo. Iz tega nisem delal problema. Danes mi najboljša prijateljica, s katero sva si zelo blizu, če se dobiva v času menstruacije, pove, da jo ima. Gre se za kakor neko izpoved, da ko to izreče, se bolje počuti. Z drugimi se ne pogovarjam o tem.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

Z moškimi tudi ta tema kdaj pride na dan, ampak ne velikokrat. Včasih se pogovarjamo o tem, če bi kakšen od mojih prijateljev prenesel vse stvari, ki jih doživljajo ženske. Dostikrat rečemo, da nobeden od nas ne bi prenesel poroda, britja dlak po celem telesu in ne nazadnje tudi menstruacije. Včasih pa pade tudi kakšna šala, ampak kakor sem že omenil, ta šala ni taka, da bi se norčevali iz žensk. Če bi slišal, da se nekdo norčuje, bi mu skušal pojasniti, ali pa se s takim človekom ne bi več družil. To se pogovarjam s prijatelji, s sodelavci pa med malico tema nikoli ne nanese na menstruacijo.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

V vsakdanjih pogovorih uporabljam samo besedo menstruacija in prav se mi zdi tako, druge besede se mi ne zdi primerne.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Pri tej nekdanji puncici je bilo očitno, da ima menstruacijo, ker jo je včasih poležalo. Mogoče, da je bila kdaj bolj čustvena, toda spet ne tako pretirano. Tudi sama mi je kasneje povedala, da je čustvena in poskušal sem biti čim bolj potrpežljiv. Pri drugih puncicah ali drugih ženskah pa nisem opazil nikakršnih sprememb.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Rekel bi, da ima vpliv do neke mere ali pa čisto odvisno od človeka. Nekateri zaradi starih prepričanj takrat nimajo spolnih odnosov, ker si o tem niso nič prebrali. Kolikor sem sam bral, menstruacija ne bi smela biti ovira, da človek nima spolnih odnosov. Sam sem že imel spolne odnose, tudi ko je puncica imela menstruacijo. Edino s to razliko, če ji je takrat sploh pasalo. Nekdanji puncici, ki je imela močne krče, takrat ravno ni pasalo. Drugim pa je, mogoče je kakšni še toliko bolj takrat pasalo in sva lahko v času njene menstruacije imela spolne odnose. Spolni odnosi niso bili nič kaj drugačni, vse je potekalo enako.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Da, seveda sem že kupil higienske pripomočke. Če sem bil v zvezi, sem jih kdaj moral kupiti. Enkrat sem se za novo leto odpeljal do bencinske črpalke, ker je bila edina odprta trgovina. Takratna punca je nepričakovano dobila menstruacijo. Povedala mi je, da je vseeno, sam naj kupim vložke, ki so bolj močni. Močni so tisti vložki, ki imajo več kapljic. Pogledal sem po trgovini, kje se nahajajo vložki, trgovina na bencinski črpalki je res majhna in takoj najdeš polico, kjer se nahajajo. Tudi danes mi ni problem kupiti ničesar, ni me sram. Samo imeti moram dovolj informacij, da ne bi kupil napačnih vložkov. Protibolečinskih tablet za menstruacijo nisem nikoli kupil, ponavadi so že v domači lekarni.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

Trenutno name menstruacija nima vpliva, sicer pa tudi v preteklosti ni imela vpliva. Kakšna punca ni imela močne menstruacije in je bilo tako, kot da je ne bi imela, nikjer se ni občutilo. Tiste, ki so pa imele malo bolj močno menstruacijo, pa tudi z njimi ni bilo nič posebej drugače. V tistih dneh se je malo več počivalo in jedlo čokolado. Temu se niti nisem pritoževal. Spomnim pa se, da je nekdanja punca imela tako močno menstruacijo, da kdaj ni mogla v službo in je morala vzeti bolniško. Potem, ko sem prišel domov, je samo ležala in se trudil skrbeti zanjo. Smilila se mi je in ji tega nisem privoščil. Ni pa to imelo nikakršnega vpliva name oziroma na najin odnos. To sem sprejel, ker se mi zdi, da je to čisto človeško.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Videl sem že, da se nekateri moški pogovarjajo o tem zelo primitivno. Sam se niti ne gibam v taki družbi, ker iskreno se s takimi ljudmi niti nimam veliko za pogovarjati. Toleriram zgolj šale, ki so nedolžne in ne bodo nikogar užalile.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna.

Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Do reklam sem zelo ostro nastrojen in jih ne podpiram. Žal tisti, ki imajo v glavi napačno prepričanje, da je ženska med menstruacijo tečna, bo še naprej mislil, da je takrat tečna. Ženske se med seboj razlikujejo, mogoče so kakšne ženske med menstruacijo res tečne, ampak so še vse kaj drugega kot tečne. Hočem povedati, da lahko tečnost izhaja tudi iz drug razlogov. Napačno je

pripisovanje, da je pa ženska tečna samo zaradi menstruacije. Toda reklame, filmi in celoten »showbiznis« mora z nečim služiti. Največkrat s tem, da prodaja ljudem neumnosti.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Danes se trudimo krpati ali popraviti njihovo napačno razumevanje sveta, veliko več govorimo o vsem. Tako se tudi trudimo več pogovarjati o menstruaciji, sam si želim, da bi vsi moški dojemali menstruacijo kot stvar narave in da zaradi tega ženska ni nič manj vredna. Verjetno pa bi se bilo treba o tem še več pogovarjati, da bi vsem moškim na svetu bilo jasno, da menstruacija ni bav bav, da se ima tudi takrat lahko spolne odnose.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Strinjal bi se, da se moški pri posvečanju pozornosti pri menstruaciji razlikujemo. Pri generacijah pa še toliko bolj. Naši dedki in babice so imeli čisto drugačen odnos do tega, zlasti če so živeli na kmetiji. Odnos med njima je temeljil na visoki morali, vse je bilo zapovedano, kako se je moralo obnašati. Tako tudi pri menstruaciji verjetno moški niso vedeli veliko o tem, kako stvar poteka. Morda niti niso vedeli, kdaj ima njihova žena menstruacijo. Ne predstavljam si jih, da bi kupili kakršnekoli vložke za njih.

Priloga J: Intervju z Nejcem

1. Se morda spomnite, kdaj ste prvič v vašem življenju slišali za besedo menstruacija?

Osnovne podatke o menstruaciji mi je verjetno mama posredovala, še preden smo to jemali v šoli. Verjetno mi je razložila čisto na splošno, mogoče, ker je uporabljala vložke in mi zraven razložila namen njihove uporabe. Samo osnovne informacije mi je podala. S prijatelji se o tem nismo nikoli pogovarjali, mogoče smo kdaj zbili šalo iz menstruacije, drugega se pa ne spomnim.

2. Si morda želite, da bi imeli takrat na voljo več informacij o menstruaciji?

Mislím, da v tistem času ni bilo mogoče ustvariti novih informacij, ker ni bilo na voljo sredstev. Če si želel, si lahko pogledal v učbenik in se naučil o menstruaciji. Danes je na voljo več kot dovolj informacij. Seveda bi si želel, da bi bilo več informacij tudi o tem, toda jih ni bilo mogoče dobiti.

3. Kako ste se nadalje srečevali v življenju z menstruacijo?

Potem so nam v šoli razlagali o menstruaciji, mogoče pri spolni vzgoji, da smo jemali menstruacijo. Kasneje sem zaznal šele, ko sem imel resna razmerja. Bila je prisotna in nič drugega, nisem se o tem pogovarjal s punco, toda včasih sem vedel, kdaj jo ima.

4. Kako odkrito se z ženskami pogovarjate o menstruaciji?

Ko je moja hčerka dobila prvo menstruacijo, sem bil ravno takrat sam z njo. Sama je že vedela, za kaj gre, toda vseeno jo je bilo malo strah. Povedala mi je, kaj se z njo dogaja in poiskal sem ženine vložke. Vem, kje jih ima spravljene in tako sem hčerki lahko ponudil vložke. Predlagal sem ji najmočnejše, ker po mojem mnenju takrat z njimi ne more nič kaj zgrešiti. Lepo sva se pogovorila, rekel sem ji, da ne bo nič hudega in bo verjetno kmalu minilo. S hčerko se o menstruaciji pogovarjam samo v smislu, ali potrebuje kaj. Nekajkrat sem ji pomagal oprati posteljnino, ker je dobila menstruacijo nepredvidljivo. Žena reče, da točno čuti, kdaj bo prišel njen čas menstruacije. Z drugimi se o menstruaciji ne pogovarjam. Spomnim pa se, da še preden sva z ženo dobila otroka, sva imela nekaj težav pri zanositvi. Plodni dnevi, ovulacija, vse sva morala računati. Takrat vsakokrat, ko je žena začela krvaveti, naju je spravilo v slabo voljo, saj

sva vedela, da ni bilo uspeha z zanositvijo. Takrat je bila menstruacija res nekaj slabega in nisva si je želela. Ko ni bilo več menstruacije, takrat sva oba jokala od sreče.

5. Ali se o menstruaciji pogovarjate tudi z moškimi? Kako se pogovarjate z moškimi o menstruaciji?

Ne, s kolegi se o tem sploh ne pogovarjam. Tema nikoli ne nanese tako.

6. Katere besede uporabljate za menstruacijo?

Slišal sem različne prispodobe, ampak jaz bi rekel, da je menstruacija najbolj primerna beseda. Tudi zdravniki uporabljajo ta izraz. Jaz mislim, da drugih ne uporabljam.

7. Ali opazite morebitne spremembe pri ženskah v času trajanja menstruacije?

Mogoče, če kdaj daje ženo PMS pred menstruacijo, takrat več poje in sama pove, da je sitna. To je pa tudi vse.

8. Menite, da ima menstruacija vpliv na spolnost? Kako menstruacija vpliva na vašo spolnost?

Sam vpliv ima na spolnost že zato, ker se lahko razkrije. Kri pri ženski je vidna in veliko ljudi takrat ne gre v posteljo. Načeloma tudi midva z ženo nimava spolnih odnosov, imava jih takrat, ampak ponavadi, ko to počneva, paziva, da uporabiva posebno brisačo, tako ne umaževa postelje. Zame ni nič drugače kot takrat, ko žena nima menstruacije. Mislim, da tudi njej ni drugače. Spolni odnosi potekajo enako, od začetka do konca.

9. Ali ste kdaj kupovali higienske pripomočke?

Se je že zgodilo, da sem moral nujno iti po vložke za hčerko. Ona uporablja drugačne kot mama in takrat jih je zmanjkovalo. Žena ima vložke ponavadi vedno na zalogi, hčerki pa jih včasih zmanjka. Mogoče še ni toliko dosledna. Hčerka mi je povedala, katere hoče, in sem odšel v drogerijo po njih. Povedala mi je, da hoče specialne s krilci, znamke se trenutno ne spomnim, pa koliko kapljic mora imeti. Mislim, da je pri nas tako, ko gre žena po nakupih, si sama nakupi zalogo, pri hčerki pa kakor nanese. Ali jih z mamo kupi, ali z mano, ali pa mene pošlje po njih. Me ne moti, če jih moram jaz kupiti. Protibolečinskih tablet za menstruacijo pa nisem nikoli kupoval, žena in hčerka jih ne jemljeta v te namene.

10. Ali menite, da menstruacija lahko vpliva na vas osebno?

Kot sem že povedal, je imela menstruacija velik vpliv pri zanositvi. Takrat sem veliko pozornosti posvetil temu, da sem razumel žensko telo in proces spočetja otroka. Žal, takrat je bila res velika nadloga, toda ko nama je z ženo uspelo zanositi, potem sem pozabil na menstruacijo. Danes tako nima nobenega vpliva, obstaja, ker mora obstajati. Tako so ženske zgrajene in proti temu ne moremo nič, ženska je zdrava, če jo ima.

11. Morda danes zaznavate zadržke pri pogovarjanju o menstruaciji?

Mislím, da danes ni več česa posebnega okoli menstruacije. Vsi vemo, da jo ženske imajo in rekel bi, da ni več zakrivanja. V šoli se o njej učijo in mislim, da je tako najbolj pravilno. Če se bomo o njej učili, bomo vedeli, za kaj gre. Jaz s tem nimam problema, mislim pa, da tudi drugi nimajo s tem problema.

12. V medijih se pogosto srečamo s predstavo, da je ženska v času menstruacije tečna. Kakšno je vaše mnenje o tem, kako vi zaznavate to predstavo?

Tečnost pride iz različnih razlogov, ne samo zaradi menstruacije. Vsi vemo, kakšne so današnje reklame in vsa ta medijska srenja. Škoda je, če kakšni ljudje tako mislijo. Ženske so že tako preveč obremenjene z menstruacijo, če želijo zanositi, potem pa še te reklame prikazujejo tečno žensko. Meni se ne zdi to prav, lahko bi prikazovali žalostno žensko, če dobi menstruacijo.

13. Menite, da bi moški morali menstruaciji nameniti več pozornosti?

Ta vprašanja so mi zdaj res dala za misliti. Mogoče, če primerjam starejše generacije moških in današnje, bi rekel, da seveda. Če moški ne vedo dosti o tem, potem bi si morali več o tem prebrati. Vsaj toliko, da bi vedeli, kaj je menstruacija in kaj prinaša.

14. Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava vašega dedka, očeta ter na primer vas. Menite, da se moški glede na generacijo razlikujete glede posvečanja pozornosti menstruaciji?

Verjetno so razlike tudi pri tem. Včasih je bilo bolj tradicionalno, oče je prihajal s kmetije in ne spomnim se, da se je kdaj pogovarjal o tem z mamo. Verjetno ni imel takega odnosa okoli tega z mamo. Ne predstavljam si ga, da bi on sam šel kdaj kupit higienske pripomočke. Pri dedkovi

generaciji pa sploh ni govora o tem, da bi tam posvečali kakšno pozornost o menstruaciji, verjetno so komaj vedeli, da obstaja.